

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Koncentrace řízení v civilním řízení u
nás a Evropě**

Zpracovala: Markéta KRÁLOVÁ

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Koncentrace řízení v civilním řízení u nás a Evropě

Zpracovala: Markéta KRÁLOVÁ

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Helena Rabanová

Katedra občanského práva

Plzeň

2014

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni, dne 5. února 2014

.....

Markéta Králová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala JUDr. Heleně Rabanové za odborné vedení a rady, kterými přispěla ke zpracování mé diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat své rodině, která mi poskytla pro psaní diplomové práce pracovní prostředí a podporu během celého studia na právnické fakultě.

OBSAH

1	ÚVOD	6
2	KONCENTRACE ŘÍZENÍ-ZÁKLADNÍ PROBLEMATIKA	9
2.1.	Pojem a členění civilního procesu	9
2.2.	Základní principy (zásady) civilního procesu.....	11
2.3.	Ústavněprávní základ prvků koncentrace řízení.....	15
2.4.	Zásada koncentrace řízení (legálního pořádku) a zásada arbitrárního pořádku (jednotného řízení).....	20
2.5.	Historický vývoj zásady koncentrace řízení v českém civilním právu procesním.....	21
2.5.1.	Josefínský civilní soudní řád z roku 1781	22
2.5.2.	Občanský soudní řád z roku 1895.....	22
2.5.3.	Zákon o zlidovění soudnictví z roku 1948, občanský soudní řád z roku 1950 a občanský soudní řád z roku 1963	23
3	PRVKY KONCENTRACE SPORNÉHO ŘÍZENÍ ZAVEDENÉ NOVELOU OSŘ, ZÁKON Č.30/2000 Sb.	26
3.1.	Kvalifikovaná výzva	27
3.1.1.	Podmínky k vydání usnesení podle § 114b o. s. ř.....	29
3.2.	Koncentrace řízení zákonná (koncentrace zákonná).....	33
3.3.	Koncentrace řízení rozhodnutím soudu (koncentrace soudcovská).....	37
3.4.	Koncentrace řízení dle § 119a o. s. ř. a princip neúplné apelace v řízení odvolacím	39
3.5.	Koncentrace řízení ve směnečném (šekovém řízení).....	44
4	SOUHRNNÁ NOVELA OSŘ, ZÁKON Č. 7/2009 SB.- ÚPRAVA KONCENTRACE ŘÍZENÍ	48
4.1.	Projev koncentrace řízení v přípravném jednání	49
4.1.1.	Přípravné jednání dle § 114c o. s. ř.....	49
4.2.	Projev koncentrace řízení v jednání samém	55
4.2.1.	Koncentrace řízení dle § 118b o. s. ř.....	55
5	KONCENTRACE ŘÍZENÍ V PRÁVNÍCH ÚPRAVÁCH V EVROPĚ	61
5.1.	Koncentrace řízení ve Spolkové republice Německo	61
6	ZÁVĚR	65
	RESUMÉ	68
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69

1 ÚVOD

V občanském soudním řízení neboli civilním procesu v České republice sporná řízení tvoří hlavní pracovní náplň obecných soudů. Vedle sporného řízení známe také řízení nesporné. Jednou z nejdůležitějších a výchozích zásad v civilním sporném řízení je zásada projednací, která nám říká, že soud ve sporu přihlíží jen k těm skutečnostem, které mu strany sporu uvedly a k těm důkazům, které mu tyto strany navrhly. V tomto případě tedy mají odpovědnost za objasnění skutkového stavu, který je podkladem pro rozhodnutí soudu, procesní strany a tím pádem výsledek sporu, tj. úspěch či neúspěch v civilním řízení, je v rukou účastníků řízení. Ačkoliv občanské soudní řízení jeho účastníky zatěžuje jak z hlediska časového, tak finančního a účastníci by měli mít zájem na tom, aby jejich věc byla projednána co nejrychleji a bez zbytečných průtahů, přesto v praxi dochází k tomu, že jedna ze stran řízení protahuje svou lhostejností nebo dokonce úmyslně odsouvá směřodatné skutečnosti a důkazy na pozdější dobu. Po dlouhou dobu ale soudům scházely účinné prostředky k tomu, jak zabránit účastníkům, aby neporušovali své základní povinnosti, které v řízení mají. Bylo potřeba zajistit, aby obě strany sporu plnily vše tak, aby došlo ke zrychlení a zefektivnění civilního sporného řízení a byla tak poskytnuta plná ochrana práv spolehlivých účastníků řízení a tím i naplněn požadavek právní jistoty.

Podstatným krokem vpřed v této problematice byla novelizace občanského soudního řádu, zákon č. 99/1963 Sb. Tzv. velká novela, zákon č. 30/2000 Sb., zavedla do civilního procesu nové prvky koncentrace řízení, jejichž cílem bylo zvýšit zodpovědnost účastníků sporného řízení za konečný výsledek sporu. Významnou změnou, kterou tato novela přinesla, bylo zavedení tzv. kvalifikované výzvy k tomu, aby se účastník písemně ve věci vyjádřil. Tato změna je doplněna také zavedením koncentrace zákonné a koncentrace soudcovské (vhodné). Jejich zavedení do občanského soudního řízení posílilo pravomoci soudů prvního stupně, neboť cílem je spornou věc rozhodnout již v této instanci. V odvolacím řízení byla úplná apelace nahrazena apelací neúplnou, která má za následek, že k tvrzením a důkazům odvolací soud již nebude přihlížet (nejde-li o nějakou z výjimek, kterou stanoví občanský soudní řád). Zavedení těchto nových koncentračních prvků tak donutila účastníky

řízení k tomu, aby plnili povinnost tvrzení a povinnost důkazní včas a tím zbytečně neprodlužovali řízení.

Vzhledem k tomu, že v praxi se uplatnila koncentrace zákonná a koncentrace soudcovská se ukázala víceméně jako neefektivní, bylo potřeba na tento nedostatek reagovat. Výsledkem byla další průlomová novela občanského soudního řádu. Tato souhrnná novela, zákon č. 7/2009 Sb., přináší velkou řadu významných změn v právních institutech českého civilního procesu. Došlo jí mimo jiné také k prohloubení zásady koncentrace řízení, především zavedením právní úpravy nového institutu, tj. přípravného jednání.

Toto téma jsem si vybrala proto, že v dnešní době jsou spory ve společnosti na denním pořádku a jeden subjekt sporu ho nemůže vyřešit bez součinnosti s druhým, ale musí se obrátit na třetí, nezávislý subjekt, kterým je soud. Tato povinnost je vyjádřena také latinským principem *nemo iudex in causa sua*, která nám říká, že nikdo nemůže být soudcem ve své vlastní věci. Každý, kdo se stal nebo se stane účastníkem civilního sporného řízení, je také samotnou zásadou koncentrace řízení dotčen a měl by být poučen nejen o ní, ale o všech svých právech a povinnostech, která v řízení má.

V následující, druhé části své práce se budu zabývat vymezením pojmu civilní proces, jeho rozčleněním a základními zásadami, které ovlivňují samotné občansko-soudní řízení. Samostatnou podkapitolu pak věnuji principu koncentrace řízení a principu jednotnosti řízení, kterému bude předcházet oddíl věnovaný ústavněprávnímu základu, který je výchozí pro úpravu koncentrace řízení. V poslední podkapitole této části vymežím historický vývoj této zásady v českém civilním procesu, což je významné pro pochopení právní úpravy tohoto institutu *de lege lata*. Třetí, podstatná část diplomové práce, je zaměřena na novelu občanského soudního řádu, která byla provedena zákonem č. 30/2000 Sb., s účinností od 1. 1. 2001. Pokusím se zde vymežit institut kvalifikované výzvy, zákonné koncentrace, koncentrace soudcovské a koncentrace řízení podle § 119a o. s. ř. související s principem neúplné apelace, který se uplatní v odvolacím řízení a poučovací povinnosti s nimi související nevyjímaje. Všechny tyto instituty byly výše zmíněnou novelou do našeho civilního procesu zavedeny. Součástí této kapitoly je také podkapitola věnována uplatnění koncentrační zásady ve směnečném (šekovém)

řízení. Ve čtvrté kapitole, která je také stěžejní částí, budu věnovat pozornost další důležité, tzv. souhrnné novele občanského soudního řádu, která měla ještě více zefektivnit obranu proti průtahům v řízení. Jde o novelu, zákon č. 7/2009 Sb., s účinností od 1. 7. 2009. Zde se zaměřím na institut tzv. přípravného jednání, který sice existoval v našem civilním procesu již dříve, ale novelou do něj byly začleněny prvky koncentrace; souhrnná novela v souvislosti se zavedením tzv. přípravného jednání dále zpřesnila institut kvalifikované výzvy, který ale již předmětem této kapitoly nebude, neboť mu byla věnována dostatečná pozornost v kapitole předcházející, stejně tomu je v případě koncentrace dle § 119a o. s. ř. Zákon č. 7/2009 Sb., zpřísnil dosavadní znění zákonné koncentrace, která už není, jak tomu bylo do 30. 6. 2009, omezena pouze na určitá řízení; této zpřísněné koncentraci v jednání samém je věnována celá samostatná podkapitola. Ve své práci opět zmíním poučovací povinnosti, které s těmito instituty úzce souvisí a jejichž dodržení je pro uplatnění zmíněných institutů nezbytné. Ve spojení s tím došlo také ke zrušení tzv. soudcovské koncentrace, která se, jak uvádí důvodová zpráva k souhrnné novele, neosvědčila. V poslední kapitole se pokusím nastínit uplatnění koncentračních prvků v civilním řízení v Německu podle platného německého civilního procesního řádu.

V práci je brán v úvahu právní stav do 31. prosince 2013.

2 KONCENTRACE ŘÍZENÍ-ZÁKLADNÍ PROBLEMATIKA

2.1. Pojem a členění civilního procesu

Civilní právo procesní je v České republice formalizované, tzn., že je komplexně upraveno právním předpisem. Tímto právním předpisem je občanský soudní řád, zákon č. 99/1963. *„Občanský soudní řád je jednotným procesním předpisem pro všechny věci náležející do civilní pravomoci soudů, a proto lze o něm mluvit jako o civilním právu procesním v širším slova smyslu, tedy jako o souboru předpisů upravujících nejen vlastní postup soudu a účastníků při projednávání a rozhodování věcí patřících do civilní pravomoci soudů, ale také postavení soudu a účastníků v tomto řízení.“*¹ Občanský soudní řád je zákonem, který byl také mnohokrát novelizován. Mezi podstatné a klíčové novely patří novela provedená zákonem č. 30/2000 Sb., která je zatím také nejrozsáhlejší novelou občanského soudního řádu a také tzv. souhrnná novela, zákon č. 7/2009 Sb. Vzhledem ke koncentraci řízení první z novel přinesla řadu změn monitorujících koncentraci v 1. stupni řízení a druhá poskytla další koncentrační instituty civilního sporného řízení. Na zákonodárnou úpravu občanského procesu měly vliv také nálezy Ústavního soudu. I přes zakotvení civilního procesu v jediném zákoně platí vedle občanského soudního řádu i jiné předpisy.²

Předmětem úpravy občanského soudního řízení je občanský (civilní) proces, který je zároveň jedním z typů soudního řízení vedle řízení trestního, správního a řízení před Ústavním soudem. Různí autoři charakterizují civilní proces rozdílně. Civilní proces je popisován jako postup soudu, účastníků a dalších subjektů, kteří mají účast na řízení a jehož cílem je chránit subjektivní práva a právem chráněné zájmy.³ A. Winterová definuje civilní proces jako *„soubor právních vztahů vznikajících v důsledku postupu (procesních úkonů) soudů a dalších procesních*

¹ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 4

² WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 43-45

³ STAVINHOVÁ, J.; HLAVSA, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Doplněk Brno, 2003, s. 146

*subjektů při poskytování ochrany soukromoprávním a některým jiným právním vztahům.*⁴

Civilní proces se vnitřně diferencuje na jednotlivé druhy civilního soudnictví. I v případě takového členění je však občanský proces jednotný a dílčí procesní druhy mají jednotný základ. Primární rozčlenění civilního procesu je na řízení nalézací a vykonávací, dalšími typy jsou řízení insolvenční, zajišťovací a také řízení rozhodčí. V **řízení nalézacím** soud vydává autoritativní rozhodnutí, které vede k objevení toho, co je právem, anebo co právem není. Obecně se nalézací řízení člení na sporné a nesporné a existuje celá řada znaků, ve kterých se tato dvě řízení liší. U sporného řízení jsou vydávána rozhodnutí deklaratorní a má v něm dojít k nápravě porušeného práva, zatímco v řízení nesporném hrají hlavní roli rozhodnutí konstitutivní a zabráňuje vzniku možných sporů tím, že právní vztahy postaví na stabilní základ. K nesporným řízením patří v první řadě věci, které jsou upraveny v hlavě páté části třetí o. s. ř., tj. § 175a-200za. Dalším druhem je **řízení vykonávací** neboli exekuční. Mezi tímto typem a nalézacím řízením ale neexistuje přímá návaznost. Většina rozhodnutí, které soud vydá v řízení nalézacím, je provedeno dobrovolně a vykonávací řízení se realizuje až tehdy, kdy k dobrovolnému plnění nedošlo. Pak nastupuje donucení k výkonu práva i proti vůli toho, kdo měl zákonnou povinnost plnit. Řízení vykonávací taktéž slouží k vynucení i jiných povinností, které jsou uloženy jiným než soudním rozhodnutím. Za dnešní platné právní úpravy je možné využít jednu ze dvou forem vykonávacího řízení. První forma je založena na tom, že výkon rozhodnutí se uskutečňuje od začátku a do konce u soudu, který koná všechny nezbytné úkony. U druhé formy soud přikáže provedení exekuce soudnímu exekutorovi, kterého si zvolila oprávněná osoba. Exekuce se v tomto případě koná na základě zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). **Insolvenční řízení** nahradilo řízení konkursní a vyrovnávací a to v roce 2008. Jeho podstatou je nejprve rozhodování o úpadku a poté následuje způsob a realizace jeho řešení. Insolvenční řízení je řízením jednotným na rozdíl od řízení, která mu předcházela, u řízení konkursního a vyrovnávacího šlo o dva samostatné typy civilního procesu. Předposledním typem civilního procesu je **řízení zajišťovací**, které slouží k předběžnému zajištění práva nebo jeho výkonu pro případy, kdy dojde k jeho ohrožení. K řízení zajišťovacímu řadíme tedy instituty,

⁴ WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 34

kterými jsou smírčí řízení (upraveno v § 67-69), předběžná opatření (§ 74-77a), zajištění důkazu (§ 78-78g) a také zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech (§ 338b-338e), i když podle platné právní úpravy je toto opatření řazeno mezi způsoby výkonu rozhodnutí. Pátým a poslední druhem civilního procesu je **arbitrážní, tj. rozhodčí řízení**. Řízení před rozhodci je upraveno zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (zákon o rozhodčím řízení). Řešení sporů v tomto řízení probíhá mimosoudně před rozhodci, pokud o tom strany uzavřely smlouvu. Tato náhrada civilního procesu se ale považuje za jeho součást a to zejména z toho důvodu, že rozhodnutí vzešlá z rozhodčího řízení stát vykonává a v určitých případech má možnost taková rozhodnutí i přezkoumat.⁵

2.2. Základní principy (zásady) civilního procesu

Různá právní odvětví, stejně jako samotné soudnictví a civilní soudní řízení, jsou ovládány jistými principy a zásadami.⁶ „*Jako každý společenský systém musí být totiž i soudnictví založeno na určitých představách, ideách, o tom, jaké má vlastně být, jak má vůbec vypadat jeho soustava, činnost, atd. Tyto ideje samozřejmě musí mít podobu určitých direktiv, zakotvených zpravidla v Ústavě nebo právních normách jí postavených na roveň, třeba v Listině základních práv a svobod. Takové základní direktivy se obvykle nazývají základními zásadami neboli principy.*“⁷

Občanské soudní řízení je od svého zahájení až do skončení, tj. až do vydání autoritativního rozhodnutí soudu komplikovanou činností všech subjektů, které se na řízení podílejí a stávají se tak i subjekty procesněprávních vztahů. Toto hledisko civilního řízení tedy vyžaduje jeho určitou stabilní strukturu, kterou lze poznat a chápat analýzou základních zásad (principů) uplatňujících se v takovém řízení.⁸

Zásady, které ovládají civilní proces a které soud musí při interpretaci právních norem dodržovat a zachovávat, jsou zakotveny jak v zákonech nejvyšší právní síly, kterými jsou Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod,

⁵ WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 37-42

⁶ WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 59

⁷ KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O.: Občanské právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 140

⁸ STAVINHOVÁ, J.; HLAVSA, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Doplněk Brno, 2003, s. 166-167

tak i v „klasických“ zákonech jako je např. občanský soudní řád, zákon o soudech a soudcích. Ty principy, které nejsou přímo vyjádřeny v platných zákonech, se projevují prostřednictvím procesních institutů. Soubor principů ovládajících soudnictví a civilní proces však není uzavřený. Zásady můžeme rozčlenit do dvou skupin. První skupinu tvoří principy, které se vztahují k právu na spravedlivý proces a vyskytují se nejen v civilním, ale i v trestním řízení. Tyto zásady mají svůj základ a jsou také uplatňovány judikaturou Evropského soudu. Do první skupiny principů tedy můžeme především zařadit nezávislost a nestrannost soudů a soudců, princip zákonného soudu a zákonného soudce, princip rovnosti a kontradiktornosti, právo na právní pomoc a jiné. Druhou skupinu tvoří principy vypracované teorií civilního procesního práva, tvoří dvojice protikladného významu a jde o tzv. odvětvové zásady civilního procesu. Řadíme sem zásadu projednací a vyšetřovací, zásadu dispoziční a zásadu oficiality, zásadu volného hodnocení důkazů a legální teorie důkazní, zásadu materiální a formální pravdy, zásadu jednotnosti a koncentrační zásadu.⁹ O posledních dvou jmenovaných se podrobně zmíním v další podkapitole mé práce.

V případě *zásady dispoziční* strany sporu určují, jestli dojde k soudnímu řízení, co bude jeho předmětem a k tomu jim zákon dává různé procesní prostředky (např. podáním žaloby je zahájeno řízení, pouze návrhem ze strany účastníků řízení lze zahájit řízení o řádných a mimořádných opravných prostředcích apod.). V demokratické společnosti se musí očekávat, že každý subjekt o svá práva dbá a pokud jsou ohrožena, tak o ně bude bojovat. Tato zásada vyplývala již ze staré římské poučky „Vigilantibus iura scripta sunt“.¹⁰ Naopak u *zásady oficiality* je řízení zahájeno z iniciativy soudu, sám ex offio o zahájení rozhoduje. Zásada se uplatňuje v řízení nesporném, které vylučuje uzavřít smír a kde je kladen důraz na právní ochranu slabých (např. nezletilých) a jsou tu brány v potaz nejen zájmy samotného účastníka, ale i zájmy obecné.¹¹

Další dvojicí zásad, na kterých je občanský proces postaven, je zásada projednací a zásada vyšetřovací. Sporné řízení probíhá na základě *zásady projednací*, z té vyplývá, že strany řízení mají povinnost navrhnout důkazy na základě kterých

⁹ WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 59-61

¹⁰ STAVINHOVÁ, J.; HLAVSA, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Doplněk Brno, 2003, s. 167, 168, 171

¹¹ WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 73

pak soud prošetřuje skutkový stav.¹² V procesu řízeném zásadou projednací představují podstatný význam a jednotu povinnost tvrzení (jde o tzv. břemeno tvrzení) a povinnost důkazní (tzv. břemeno důkazní). „*Znamenají, že účastník domáhající se ochrany je povinen uvést (tvrdit) rozhodné skutečnosti a označit důkazy k jejich prokázání, pod následkem prohry sporu. Tento následek vyplývá z toho, že se soud nedozví určitou rozhodující skutečnost, anebo že se ji dozví, avšak nebude prokázána.*“¹³ Neprosazuje se ale v čisté formě, neboť podle o. s. ř., § 120 odst. 3, má soud právo provést i důkazy, které nebyly navrženy samotnými účastníky, pokud je to třeba k prokázání skutkového stavu. Opakem zásady, kterou jsem výše popsala, je **zásada vyšetřovací**, jinak řečená vyhledávací či inkviziční. U této zásady za zjištění skutkového stavu odpovídá soud, který je ex offio (z úřední povinnosti) zavázán najít a prověřit skutečnosti a důkazní prostředky a to i nezávisle na stranách řízení. Uplatnění vyšetřovací zásady najdeme zejména v řízeních nesporných a některých řízeních sporných, které jsou vyjmenovány pod § 120 odst. 2 o. s. ř. (např. v řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu).¹⁴

Ve vyspělém státě, jakým je Česká republika, se v občanském právu procesním prosadila **zásada volného hodnocení důkazů**, která má svůj základ v § 132 o. s. ř.¹⁵ Příznačné pro ni je, že důkazní prostředky jsou postaveny na roveň, bezvýjimečně není žádnému z nich připisována vyšší důkazní síla.¹⁶ Soudce předložené důkazní prostředky hodnotí volně a podle vlastního vnitřního přesvědčení a zákon pro toto hodnocení nestanoví žádné meze. To pochopitelně neznamená svévolnost soudce při tomto hodnocení. Naproti tomu **princip legální důkazní teorie** už každému individuálnímu důkaznímu prostředku dává určitou důkazní sílu nebo stanoví jako nutnost prokázat daný fakt určitým důkazním prostředkem např. listinou a nedává soudci přílišnou volnost pro jeho svobodné uvážení. Své uplatnění našel tento princip především v dřívější době a to v době feudalismu. Dnes v občanském

¹² KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O.: Občanské právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 149

¹³ WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 74

¹⁴ STAVINHOVÁ, J.; HLAVSA, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Doplněk Brno, 2003, s. 173

¹⁵ § 132, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. „Důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.“

¹⁶ KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O.: Občanské právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 150

soudním řádu nalezneme pozůstatek zásady legální důkazní teorie v § 134 o. s. ř., který určuje důkazní sílu veřejné listiny.¹⁷

V civilním procesu nelze opomenout ani zásadu materiální pravdy a zásadu formální pravdy. Účelem občanského soudního řízení je vydání rozhodnutí, které bude správné a spravedlivé a tím pádem nemůže být vzdáleno pravdě. **Zásada materiální** nebo také objektivní **pravdy** vyjadřuje, že řízení musí být přizpůsobeno tak, aby mohl být zjištěn faktický, ne domnělý, skutkový stav, soud usiluje o přesné a kompletní zjištění skutkového stavu, nepostačí pouze tvrzení účastníků. „*Dřívější ideologický důraz kladený na zásadu materiální pravdy neznamenal, že by se v soudním řízení hledala pravda obzvláště úporně. Spíše se jen opomíjely jiné procesní zásady. Navodil se třeba arbitrární pořádek, při němž se trvalo na výsleších účastníků, a slevovalo se, pokud šlo o nezbytnost výslechu svědků. Hlavně však trpěla projednací zásada. Soud si nezřídka šel za svou pravdou jakoby sám a neohlížel se příliš na tvrzení i jiné procesní projevy účastníků. V současnosti vlastně hledáme „pravdu“, ať ji nazveme materiální, objektivní nebo jinak, usilovněji než dříve-nebo alespoň více dodržujeme správné formální postupy k tomuto cíli vedoucí. Začínáme vyslyšet především svědky, výslech účastníků se stal, alespoň podle zákona, subsidiárním důkazem (§ 131 o. s. ř.).*“¹⁸ **Principem formální pravdy** chápeme formalismus procesu, neboť je postaven na dodržování konkrétních forem a formulí, které jsou pak základem pro výsledek soudního řízení a ten je nebo není ve shodě s realitou. U tohoto principu postačí soudu pro jeho rozhodnutí takový skutkový stav, který vychází z vykonaného dokazování nebo na němž se dohodnou účastníci sporného řízení. Za příklad, vyjadřující zásadu formální pravdy v dnešním občanském soudním řízení, můžeme uvést rozsudek pro zmeškání (říká se mu též rozsudek kontumační), který nebyl v civilním procesu připouštěn od roku 1950, ale opětovně byl do našeho procesu nastolen novelou občanského soudního řádu z roku 1993. Podle rozsudku pro zmeškání, nedostaví-li se žalovaná strana k soudu, je žalobcem tvrzený skutkový stav pokládán za pravdivý, ačkoliv nemusí být v souladu se skutečností, a soud na jeho základě věc rozhodne.¹⁹

¹⁷ WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 76, 77

¹⁸ DAVID, L.: Co má (též) vliv na dobu trvání civilních sporů. Právní rozhledy, 2002, č.9, s. 409

¹⁹ WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 79-81

Poslední dvojicí zásad řadící se mezi odvětvové, je zásada (princip) arbitrárního pořádku (jednotnosti řízení) a zásada koncentrační (legálního pořádku), kterým věnuji větší pozornost v další podkapitole mé práce.

2.3. Ústavněprávní základ prvků koncentrace řízení

V dnešní době a společnosti je pokládáno právo na soudní ochranu za významnou a klíčovou součástí struktury základních lidských práv a svobod a není vůbec možné, aby takové právo ve fungující a rozvíjející se společnosti absentovalo. Právo na soudní ochranu je zakotveno nejen v Ústavě České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.) a Listině základních práv a svobod (usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky), ale i pro naši republiku v závazných dokumentech na mezinárodní úrovni jako je Pakt o občanských a politických právech a Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Jednou ze základních povinností státu, konkrétně soudů, je poskytovat fyzickým a právnickým osobám ochranu jejich práv a oprávněných zájmů (ochrana práv poskytována soudy je zakotvena v čl. 90 Ústavy České republiky), z čehož plyne, že tyto osoby požívají práv, která odpovídají právu na soudní řízení před příslušným soudem, nikoliv však nárok na příznivé rozhodnutí pro konkrétní fyzickou nebo právnickou osobu. S právem na soudní ochranu je přímo spjato právo na spravedlivý proces.²⁰
„Spravedlivým projednáním věci je nutno rozumět takové soudní řízení, které respektuje všechny procesní zásady a principy, jež tvoří součást struktury základních lidských práv bez ohledu na formulaci danou konkrétní pozitivní právní úpravou.“²¹

Prvořadým nástrojem pro to, aby se strany sporu mohly domáhat svého práva na spravedlivý proces, je potřeba znát, co je obsahem pojmu práva na spravedlivý proces. Ústavní soud se ve své judikatuře už mnohokrát zabýval vymezením pojmu práva na spravedlivý proces. V nálezu ze dne 14. 8. 2007, sp. zn. IV. ÚS 687/06 se k právu na spravedlivý proces vyjadřuje tak, že *„právo na spravedlivý proces neznamená, že je jednotlivci zaručováno přímo a bezprostředně právo na rozhodnutí odpovídající jeho názoru, ale je mu zajišťováno právo na spravedlivé občanské soudní řízení, v němž se uplatňují všechny zásady správného soudního rozhodování*

²⁰ MACUR, J.: Civilní proces a právo na soudní ochranu. Právní rozhledy, 1996, č. 2, s. 41

²¹ MACUR, J.: Civilní proces a právo na soudní ochranu. Právní rozhledy, 1996, č. 2, s. 41

*podle zákona a v souladu s ústavními principy, tedy i předvídatelnost postupu soudu v řízení ve věci samé.*²² Právo na spravedlivý proces se prolíná celým procesem, musí být zachováno i při případném výkonu rozhodnutí a musí být veden vždy za předpokladu tzv. rovnosti zbraní, což znamená, že jeden účastník nemůže být upřednostňován před druhým, musí jim být poskytnuty stejné podmínky k ochraně jejich práv.²³

Winterová ve své knize spojuje právo na spravedlivý proces s principy fungování soudnictví. K těmto principům řadí především princip nezávislosti a nestrannosti soudů a soudců, princip zákonného soudu a zákonného soudce, princip rovnosti a kontradiktornosti, princip veřejnosti, princip ústnosti a přímosti a princip hospodárnosti.²⁴

Ústavněprávní základ zásady koncentrace řízení je v právu na projednání věci soudem v přiměřené lhůtě. Vymezení pojmů nepřiměřená délka řízení a průtahy je možné tak, že *„jako průtahy bývají označovány nepřiměřeně dlouhé neopodstatněné prostoje mezi jednotlivými úkony v řízení. Například mezi zahájením řízení a nařízením prvního jednání, mezi jednáním a nařízením vyhotovení posudku apod. Oproti tomu za nepřiměřeně dlouhé řízení bývá označováno takové řízení, které z neopodstatněných důvodů trvá vzhledem ke svému charakteru příliš dlouho, i když za normálních podmínek by taková délka nebyla potřebná.*²⁵ Pro velký počet případů, které v dnešní době soud musí řešit a trvání řízení (se zaměřením na občanskoprávní věci), přichází v úvahu otázka, do jaké míry český právní řád poskytuje, aby se účastník civilního procesu dovolal svého ústavně zaručeného práva, aby soud projednal jeho věc v přiměřené lhůtě. Při zodpovězení této otázky je potřeba vycházet z čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen Listina) podle kterého se každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Projednání věci v přiměřené lhůtě je právem, které je zakotveno v čl. 38 odst. 2 Listiny a zdůrazňuje, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným skutečnostem. Pokud

²² Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 14. 8. 2007, sp. zn. IV. ÚS 687/06

²³ PŘIDAL, O.: Pojem právo na spravedlivý proces v civilním řízení. Právní rozhledy, 2010, č. 20, s. 731

²⁴ WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 61-70

²⁵ Férová justice [online]. Poslední aktualizace 27. 9. 2012 [cit. 16. 9. 2013]. Dostupné z: <<http://www.ferovajustice.cz/faq/co-jsou-to-prutahy-a-neprimereni-delka-rizeni-2630.html#faq-2630>>

by došlo k porušení výše zmíněného práva, tak je tím vždy porušen i čl. 36 odst. 1 Listiny, neboť tento článek je jakousi generální klauzulí spravedlivého procesu. Z čl. 38 odst. 2 Listiny vychází také § 5 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, podle kterého má každý právo, aby jeho věc byla soudem projednána a rozhodnuta bez zbytečných průtahů. Na předchozí zákonná ustanovení navazuje i § 6 zákona č. 99/1963 Sb., o. s. ř., kde je řečeno, že soud postupuje v součinnosti se všemi účastníky, aby ochrana jeho práv byla rychlá a účinná. Právo na projednání věci soudem v přiměřené lhůtě se samozřejmě uplatňuje i v řízení trestním, konkrétně je vyjádřeno v Trestním řádu. Česká právní úprava tohoto práva vyplývá z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva)²⁶, konkrétně z čl. 6 této Úmluvy, který nese označení Právo na spravedlivé řízení a v jeho prvním odstavci je garantováno, že každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo o závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. V případě, že toto účastníkovo ústavní právo bylo porušeno a k průtahům v projednávání jeho věci dochází, může se domoci napravení tím, že podá stížnost u orgánu státní správy soudů nebo také podáním stížnosti k Ústavnímu soudu pro porušení jeho základního práva.²⁷

Ústavní soud se ve své rozhodovací praxi k problému porušení práva na projednání věci soudem v přiměřené lhůtě a bez zbytečných průtahů vyjadřoval už mnohonásobně. Tak např. ve svém nálezu ze dne 5. 11. 1996, sp. zn. I. ÚS 5/96 se v tomto směru vyjádřil tak, že nečinnost soudu, případně nepřiměřené časové dimenze v projednávání věci jsou porušením čl. 38 odst. 2, podle něhož má každý právo, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů.²⁸ Při posuzování otázky, zda došlo nebo nedošlo k porušení tohoto práva, Ústavní soud vychází z judikatury Evropského soudu pro lidská práva. V rozsudku tohoto soudu ze dne 7. 1. 2003 ve věci stížnosti Bořánková proti České republice, ve které stěžovatelka Bořánková namítala nepřiměřenou délku řízení, Evropský soud upozorňuje, že *„přiměřenost délky řízení se posuzuje podle skutkových okolností případu a se*

²⁶ Úmluva byla ratifikována 18. března 1992 a uveřejněna ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992 Sb. a Československo se stalo stranou Úmluvy v roce 1992 vůbec jako první stát střední a východní Evropy. Vznikem samostatné České republiky, 1. ledna 1993, se stala součástí právního řádu České republiky.

²⁷ KOZEL, R.: Právo na projednání věci soudem v přiměřené lhůtě, Právní rozhledy, 1998, č. 3, s. 126

²⁸ Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 5. 11. 1996, sp. zn. I. ÚS 5/96

*zřetelem ke kritériím vytvořeným rozhodovací praxí Soudu, a to zvláště složitost případu, chování stěžovatele a postup příslušných orgánů.*²⁹ Z této formulace vycházel Ústavní soud i ve svém nálezu ze dne 4. 6. 2003, sp. zn. II. ÚS 71/99, kde dále konstatoval, že *„při posuzování tvrzeného porušení základního práva na projednání věci bez zbytečných průtahů vyjadřujícího stěžejní zásadu spravedlivého procesu Ústavní soud vždy postupuje v každé věci samostatně a zvažuje, zda s ohledem na okolnosti případu se jedná o průtahy odůvodněné či nikoliv.*³⁰ Ústavním soudem bylo vysloveno také to, že pokud dojde k nepřiměřené délce řízení, dojde i k tomu, že bude přímo oslabena důvěra občana ve stát, v jeho instituce, v právo, což je ale hlavním předpokladem legitimního demokratického právního státu (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 1094/09).³¹ V jednom, ale z mnoha dalších svých nálezu, Ústavní soud také zastává právní názor, že průtahy v soudním řízení nelze ospravedlnit ani přetížeností obecných soudů. Podle Ústavního soudu je *„věcí státu organizovat své soudnictví tak, aby principy soudnictví, zakotvené v Listině, byly respektovány, s tím, že případné nedostatky v tomto směru nemohou jít k tíži těch, kteří od soudu právem očekávají ochranu svých práv v přiměřené lhůtě.*³² Samotná zásada koncentrace řízení vychází právě z ústavně zakotveného práva na projednání věci soudem v přiměřené lhůtě. Ústavní soud v odůvodnění svého usnesení ze dne 5. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 13/2007 vyvozuje, že koncentraci řízení *„nelze chápat jako trest dopadající na účastníka řízení, pokud podcenil její následky a včas neshromáždil všechny relevantní podklady. Jde především o nástroj k naplnění ústavního práva na projednání a rozhodnutí věci v přiměřené době.*³³

Pokud mluvíme o zásadě koncentrace řízení, která má tedy svůj základ v právu na projednání věci soudem v přiměřené lhůtě, je potřeba se krátce zmínit také o principu (zásadě) rovnosti a kontradiktornosti, které jsou s ní úzce propojeny.

„Zásada rovnosti účastníků se projevuje vytvářením stejných procesních podmínek a procesního postavení subjektů, o jejichž právech a povinnostech soud

²⁹ Srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. ledna 2003 ve věci stížnosti č. 41486/98 Bořánková proti České republice; zdroj: právní informační systém CODEXIS ACADEMIA

³⁰ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 4.6.2003, sp. zn. II. ÚS 71/99

³¹ Tamtéž.

³² Srov. nález Ústavního soudu ze dne 12.5.1999, sp. zn. II. ÚS 445/99

³³ Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 5.11.2007, sp. zn. IV.ÚS 13/07

*rozhoduje.*³⁴ Princip rovnosti je formulován Ústavou v čl. 96, Listinou základních práv a svobod v čl. 37 odst. 3 a v samotném občanském soudním řádu v § 18 odst. 1. Princip je také zdůrazňován v judikatuře Soudu pro lidská práva, který ho vystihuje jako „rovnost zbraní“ (v anglickém jazyce řečeno jako equality of arms).³⁵ Co se týče našeho Ústavního soudu, tak se k principu rovnosti vyjadřuje např. ve svém usnesení z 5. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 13/07. Princip koncentrace řízení kde poukazuje na to, že tato zásada byla intenzivně akcentována již zmíněným Evropským soudem pro lidská práva (rozsudek č. 32106/96 Komanický proti Slovensku) a sám se k ní vyslovuje tak, že oběma stranám musí být za srovnatelných podmínek umožněno tvrdit okolnosti rozhodné pro posouzení sporu, navrhnout důkazní prostředky pro jejich prokázání, vyjadřovat se k tvrzení protistrany, mít možnost zpochybnit její tvrzení, namítat podjatost soudce apod. a to už při první možnosti, která se jí naskytne v řízení. Princip koncentrace řízení je jakousi časovou hranicí pro to, aby procesní strany uplatnily a plnily svá práva a povinnosti, která v procesu mají. Věcí soudu je, aby v daném soudním řízení zajistil, že i přes toto časové omezení bude zaručena rovnost zbraní.³⁶ V případě, že ale jedna ze stran sporu nejedná, ačkoliv jí tato příležitost byla poskytnuta, tak to neznamena nesoulad s principem rovnosti.

Se zásadou rovnosti je spjata také zásada kontradiktornosti. Pojem kontradiktornost (contra dicere) znamená mluvit proti, oponovat a rozumí se jí, že v řízení před soudem musí být vše podrobena diskusi účastníků procesu, protože každé ze stran náleží právo na vyslovení se ke všem skutečnostem a všem důkazům, neboť sporné řízení (jen se kterým je zásada kontradiktornosti dávána do souvislosti) je postaveno na dvou proti sobě stojících stranách, které mají rozličná tvrzení a rozličné zájmy.³⁷ Tato jakási rivalita mezi oběma stranami sporu musí probíhat pod vedením soudu a ten není pasivní, nýbrž vyvíjí aktivitu v tom směru, že povzbuzuje

³⁴ STAVINHOVÁ, J.; HLAVSA, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Doplněk Brno, 2003, s. 177

³⁵ WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 67

³⁶ Srov. usnesení Ústavního soudu z 5. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 13/07; SVOBODA, K.: Přehled judikatury. Poučovací povinnost soudu a koncentrace řízení. Praha: ASPI, a.s., 2009, s. 57, 58

³⁷ WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 68

strany v tom směru, aby došlo ke zjištění všech faktů, které jsou potřebné pro rozhodnutí vydané soudem.³⁸

2.4. Zásada koncentrace řízení (legálního pořádku) a zásada arbitrárního pořádku (jednotného řízení)

Zásadu koncentrace řízení a zásadu arbitrárního pořádku, stejně tak jako výše popsané zásady, řadíme mezi odvětvové zásady civilního procesu, které se uplatní přímo v samotném jednání před soudem.

Jako první se pokusím ve své práci popsat zásadu arbitrárního pořádku, jinak řečenou zásadu jednotného řízení. Spočívá v tom, že soudní řízení od svého počátku až do rozhodnutí, které soud vydá, představuje jeden celek, ve kterém není stanoven postup procesních úkonů. Proto, že je řízení jednotné, tak účastníkům řízení je dáno právo, aby své návrhy, nová tvrzení a důkazy vznášeli v průběhu řízení a to kdykoliv v jeho průběhu, dokonce i v řízení ve 2. stupni, tj. v odvolacím řízení.³⁹ Vzhledem k těmto skutečnostem princip jednotného řízení vede lépe k zabezpečení plného projednání věci, kdežto koncentrace řízení proces jako takový spolehlivě zkracuje.⁴⁰ V dalším odstavci mé práce uvedu, proč tomu tak je.

Co se tedy týče zásady koncentrace řízení (možné ji taky nazývat jako zásadu legálního pořádku či princip eventuální), tak její podstatou je to, že řízení se rozpadá na etapy a v těchto etapách mohou být vykonány jen konkrétní typy procesních úkonů, neboť v pozdější době už takové procesní úkony nebudou moci být uplatněny.⁴¹ Svoboda ve své publikaci uvádí, že „koncentrací řízení rozumíme navození skutkového a důkazního „stopstavu“, buď ze zákona nebo na základě rozhodnutí soudu, který účastníkům, s výjimkou případů výslovně stanovených zákonem, nadále zabraňuje v řízení uplatňovat další skutečnosti a důkazy.“⁴²

Dnešní právní úprava stojí na principu jednotnosti řízení, ale je doplněna prvky zásady koncentrace řízení. Koncentrační prvky byly do našeho občanského soudního

³⁸ STAVINHOVÁ, J.; HLAVSA, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Doplněk Brno, 2003, s. 176

³⁹ WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 77, 78

⁴⁰ SVOBODA, K.: Chceme legální nebo arbitrární pořádek?, Soudní rozhledy, 2010, č.10, s. 353

⁴¹ Tamtéž.

⁴² SVOBODA, K.: Dokazování. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, s. 156

řádu znovu zavedeny velkou novelou občanského soudního řádu (zákon č. 30/2000 Sb.)⁴³, kde lze hovořit o zavedení koncentrace zákonné, koncentrace soudcovské a dalších institutů s koncentračními prvky. Poté byla koncentrační zásada ještě více prohloubena další novelou občanského soudního řádu a to zákonem č. 7/2009⁴⁴, kterou je ustaven i soudobý režim koncentrace civilního sporu. Cílem obou novel bylo přispět ke zrychlení a zefektivnění civilního sporného procesu, neboť v řízení nesporném nemá koncentrace řízení žádné místo.⁴⁵ Oběma novelám a jejich přínosu budou věnovány samostatné kapitoly.

2.5. Historický vývoj zásady koncentrace řízení v českém civilním právu procesním

Důležitým aspektem pro správné pochopení současné právní úpravy je potřeba podívat se na události a právní úpravu doby minulé, na historicko-právní souvislosti, které naší dnešní právní úpravě předcházely. V souvislosti se společným historickým i právním vývojem naší země se zeměmi rakouskými, se musíme ohlédnout na vývoj zásady koncentrace řízení v našem procesu už do dob Rakouského císařství či pozdějšího Rakouska-Uherska.⁴⁶

Na soudní řízení v minulosti mělo zřetelný vliv zavedení římsko-kanonického procesu v Obnovených zemských zřízeních, neboť podle nich strany sporu měly povinnost dostát nařízenému pořadí úkonů a nemohly se od něj odchýlit. Proces se třídil na jednotlivé etapy, ve kterých musely být vykonány ty úkony, které do dané etapy soudního řízení spadaly, a proto už v tomto období můžeme mluvit o zásadě koncentrační neboli soustředovací. Takovýto průběh řízení ale nevyhovoval, nejednou vedl ke ztrátě procesu pouze pro formální pochybení, tudíž zásadu soustředovací (označovanou také jako eventuální) vytlačila v pozdější době (19. století) zásada jednotnosti řízení.⁴⁷

⁴³ S účinností od 1. ledna 2001.

⁴⁴ S účinností od 1. července 2007.

⁴⁵ WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 78; srov. SVOBODA, K.: Chceme legální nebo arbitrární pořádek?, Soudní rozhledy, 2010, č.10, s. 353

⁴⁶ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 30,31

⁴⁷ VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V.: České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 502

2.5.1. Josefínský civilní soudní řád z roku 1781

Ke změnám v civilním soudním řízení došlo až za Josefa II., který civilní řízení uzákonil v samostatném právním předpise a který se stal v rakouských poměrech základním předpisem po dobu více než 100 let. Byl jím obecný soudní řád z 1. 1. 1781, novelizován byl pak Západohaličským soudním řádem z 19. 12. 1796.⁴⁸ Civilní proces v období 18. století vycházel zásadně ze zákonné úpravy a rozeznával proces písemný a ústní. Je ovládán především principem dispozičním, který se realizuje zejména činností stran, dále principem projednací podle kterého jsou pány sporu procesní strany a role soudce spočívá v tom, že proces vede a následně rozhoduje. Dále se v rakouském procesu uplatňuje zásada prekluzivity a eventuality, která velmi přísně platí v tzv. projednací stadiu, neboť v dalších fázích procesu již nemohly být vznášeny novoty. V ústním procesu může být soudem přísná prekluzivita prolomena, pokud je potřeba i po skončení pojednávacího řízení dalšího doplnění. Josefínský soudní řád, jakož i jeho novelizace, platily do 1. 1. 1898. Poté byly nahrazeny občanským soudním řádem z roku 1895 spolu s dalšími předpisy týkající se civilního procesu.⁴⁹

2.5.2. Občanský soudní řád z roku 1895

Nový zákon č. 113/1895, o soudním řízení v občanských rozepřích právních nebo také občanský soudní řád (dále jen c. ř. s.), byl přijat společně s jurisdikční normou, exekučním řádem a s nimi souvisejícími uvozovacími zákony. V procesu byly dodržovány principy jako rovnost občanů před zákonem, princip veřejnosti spolu s principem dispozičním a projednací, zásada volného hodnocení důkazů.⁵⁰ Co se týče zásady koncentrační, tak poté, co žalovaná strana podala vyjádření k žalobě, předseda senátu buď přikázal vykonat ústní přelíčení nebo tzv. přípravné řízení. Podle občanského soudního řádu bylo přípustné, aby předseda senátu přípravné řízení nařídil i po tom, co už bylo nařízeno ústní jednání nebo dokonce v jeho průběhu, pokud to mělo přispět k rychlejšímu a snadnějšímu zjištění skutkového stavu. Během přípravného řízení tak mohli jeho účastníci činit skutková tvrzení a navrhnout důkazy bez omezení, ale po jeho skončení, vzhledem ke

⁴⁸ MALÝ, K. a kol.: Dějiny českého a československého práva do roku 1945. , 3.přepřacované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2005, s. 195, 283

⁴⁹ FIALA, J.: Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu, Praha: Universita Karlova, 1974, s. 35, 36, 38, 39, 43

⁵⁰ VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V.: České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 503, 504

koncentraci řízení, to již možné nebylo (§ 263 c. ř. s.). Samozřejmě z tohoto pravidla byla dána výjimka v tom směru, že v případě tvrzení a důkazů, o kterých navrhovatel nevěděl v průběhu přípravného řízení, mohly být uplatněny i později. V tzv. ústním přelíčení naopak platila zásada arbitrárního pořádku, na jejímž základě mohly strany uvádět nové skutečnosti a důkazy do konce ústního jednání, tedy do doby, dokud předseda senátu neprohlásil řízení za skončené. Sám soudce ale měl v rukou možnost, která byla paralelou soudcovské koncentrace řízení, protože mohl prohlásit nové skutečnosti a důkazy za nepřijatelné, pokud ze strany účastníků nebyly předneseny dříve a to úmyslně s cílem vytvořit průtahy v řízení. V § 482 c. ř. s. bylo upraveno, že v odvolacím řízení platil zákaz novot, další, nové skutečnosti a důkazy nebylo možno uvádět ve věci samé, ale jen k podpoře či vyvrácení odvolacích důvodů.⁵¹

Se vznikem Československé republiky 28. 10. 1918 došlo také k převzetí, zákonem č. 11/1918 Sb., rakouské i uherské právní úpravy civilního procesu, která byla postupem času doplněna množstvím novel. V roce 1937 byl sice vypracován koncept jednotného civilního soudního řádu, ale nestal se zákonem, proto stále platila tatáž právní úprava, která byla převzata současně se vznikem republiky.

K výraznému přelomu ve vývoji a úpravě československého civilního práva procesního došlo po událostech a přijetí nové ústavy v roce 1948.⁵² V dalších letech pak došlo v civilním procesu k přijetí Občanského soudního řádu v roce 1950 a Občanského soudního řádu z roku 1963, který je po mnoha novelizacích platný dodnes.

2.5.3. Zákon o zlidovění soudnictví z roku 1948, občanský soudní řád z roku 1950 a občanský soudní řád z roku 1963

Přijetí zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví vnesl do civilního řízení množství podstatných novinek, pro něž byl předlohou sovětský občanský procesní zákoník, ale i přes tyto novinky zůstaly stále v platnosti staré procesní předpisy.⁵³ *„Hlavním účelem zákona o zlidovění soudnictví bylo zjednodušení soudnictví a jeho přiblížení občanům, a to především formou celkového zjednodušení*

⁵¹ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 32-35

⁵² FIALA, J.: Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu, Praha: Universita Karlova, 1974, s. 57, 59

⁵³ VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V.: České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 626

*procesních předpisů, změnou organizace soudnictví a povýšením laiků, tzv. soudců z lidu, nad profesionální soudce, zejména díky početní převaze těchto soudců z lidu nad profesionálními soudci v rámci senátního rozhodování, které se stalo v řízeních pravidlem.*⁵⁴ Tímto zákonem bylo také zavedeno, že řízení je ovládáno zásadou materiální pravdy s tím, že soudy mohly, pokud to uznaly za potřebné, činnost účastníků řízení doplňovat, aby byl vždy zjištěn skutečný stav věci. Pokud jde o řízení před soudy odvolacími, platil systém úplné apelace, tzn., že stranám sporu bylo dovoleno uvádět nová tvrzení a nové důkazy bez omezení, tím pádem byl dán prostor pro to, aby v řízení vznikaly nežádoucí průtahy.⁵⁵

Po zákoně z roku 1948 byl následně vypracován nový občanský soudní řád, zákon č. 142/1950 Sb., který se stal jediným kodexem platným na celém území státu. Zákon byl vypracován opět pod vlivem sovětského občanského procesního práva a byl několikrát novelizován. V praxi se v civilním procesu uplatňovala zásada rovnosti účastníků, zásada materiální pravdy, podle které má soud za povinnost, danou mu již Ústavou, zjistit skutečný stav věci, dále zásada veřejnosti a také tak princip dispoziční, podle kterého bylo možno započít řízení pouze na návrh, tak princip oficiality, podle níž soud mohl v zákonem vyjmenovaných případech zahájit řízení *ex officio*.⁵⁶ Koncentrační zásada se uplatnila pouze částečně v úpravě směnečného a šekového platebního rozkazu, proti kterým byly přijatelné námitky podané ve lhůtě tří dnů, později podané již nebyly relevantní a soud je nebral v potaz.⁵⁷ Řízení tvořící jeden celek, kdy soud prohlásí, kdy a který úkon se realizuje, bylo tedy ovládáno zásadou arbitrárního pořádku (zásadou jednotnosti).⁵⁸

Přijetím Ústavy z roku 1960 byly připravovány i další zákony, mimo jiné také občanský soudní řád, zákon č. 99/1963 Sb., který se stal účinným 1. dubna 1964. Nový zákon v mnoha směrech souvisel s občanským soudním řádem z roku 1950 a zákonem o zlidovění soudnictví z roku 1948, ale zároveň byl přizpůsoben poměrům tehdejší socialistické doby a společnosti. Pokud jde o samotné zásady civilního procesu, zejména zásadu koncentrační, stále nenacházela v civilním řízení své

⁵⁴ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 36

⁵⁵ L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V.: České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 626, 627

⁵⁶ FIALA, J.: Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu, Praha: Universita Karlova, 1974, s. 62, 64

⁵⁷ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 37

⁵⁸ L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V.: České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 628

uplatnění.⁵⁹ Zůstala zachována zásada jednotnosti, nebyl brán zřetel na rozdíly mezi řízením sporným a nesporným a civilní proces byl i nadále ovládán zásadou materiální pravdy. K jejímu odstranění pak došlo zákonem č. 171/1993 Sb., a zároveň do občanského soudního řízení byly vráceny rozsudek pro uznání a rozsudek pro zmeškání.⁶⁰

V dalších letech, po roce 1989, tedy došlo v občanském procesu k řadám novelizací, k těm zásadním vztahujícím se k zásadě koncentrace řízení patří velká novela občanského soudního řádu, zákon č. 30/2000 Sb., a souhrnná novela občanského soudního řádu, zákon č. 7/2009 Sb., jejichž podrobnější rozbor bude předmětem dalších kapitol mé diplomové práce.

⁵⁹ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 38, 39

⁶⁰ Důvodová zpráva k novele o. s. ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb. [online]. PSP. Tisk č. 257/0 [cit. 29. 9. 2013]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=257&ct1=0>>

3 PRVKY KONCENTRACE SPORNÉHO ŘÍZENÍ ZAVEDENÉ NOVELOU OSŘ, ZÁKON Č.30/2000 Sb.

Velká novela občanského soudního řádu, zákon č. 30/2000 Sb., která nabyla účinnosti 1. 1. 2001, zavedla do našeho civilního procesu spoustu změn, které přispěly ke zkvalitnění a zrychlení soudního řízení a vnesla také do soudního řízení řád, který postrádalo. K hlavním změnám provedeným touto novelou patří úprava věcné příslušnosti soudů, zavedení tzv. prosté výzvy k vyjádření a tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření, nová úprava poučovací povinnosti soudu v rámci probíhajícího jednání, navrácení principu koncentrace řízení, žaloby pro zmatečnost, zavedení principu neúplné apelace v odvolacím řízení a další významné změny v oblasti doručování, dovolání a exekucí.⁶¹ „Základním cílem nynější novely občanského soudního řádu je přimět jak soudy, tak účastníky řízení, aby své chování v procesu změnily. Ze strany soudů jde o to, aby dbaly na to, aby ještě před nařízením jednání byl proces připraven tak, aby v nařízeném jednání bylo možno ihned rozhodnout. Ze strany účastníků řízení jde o to, aby převzali odpovědnost za proces u soudu, a tedy uvedli všechna rozhodná skutková tvrzení a důkazy tak včas a v takové fázi řízení, aby soud mohl připravit jednání tak, aby bylo možné při tomto jednání rozhodnout.“⁶² Mezi odborníky po zavedení novely panoval názor, že novela je obtížná zejména pro účastníky a jejich právní zástupce, ale ne ve vztahu k soudcům. Podle názoru A. Winterové toto tvrzení ale neodpovídalo skutečnému stavu, neboť soudci se stali po novele zodpovědnější za to, kdy a který z prostředků koncentrace použít, kdy připustit či nepřipustit pozdě podané tvrzení a důkazy a současně s tím jim také přibyla poučovací povinnost účastníků řízení.⁶³

Vzhledem k tématu mé práce je stěžejní nově vložený § 114b, který upravuje tzv. kvalifikovanou výzvu, dále § 118b a § 118c, které navrací do občanského soudního řádu koncentraci zákonnou a koncentraci soudcovskou, § 119a, který zavádí systém neúplné apelace v odvolacím řízení ve spojení s poučovací povinností soudu a potřeba je také neopomenout § 118a týkající se poučovací povinnosti soudu v případě, že v průběhu jednání účastník nevylicil všechny rozhodné skutečnosti.

⁶¹ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M. Občanský soudní řád. Komentář. 5. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, předmluva VII. - XIII.

⁶² NYKODÝM, J.: Novela občanského soudního řádu (prvá část), Bulletin advokacie, 2000, č. 8. s. 10

⁶³ WINTEROVÁ, A.: Koncentrace civilního soudního řízení, Bulletin advokacie, 2001, č. 4, s. 22-23

3.1. Kvalifikovaná výzva

Právní úprava přípravy jednání před velkou novelou byla strohá a nebylo tak možno připravit jednání hodnotně pro rozhodnutí o věci při jediném jednání, a proto daná novela měla za cíl urychlit a zejména zkvalitnit přípravu soudního jednání.⁶⁴

Novela o. s. ř., zákon č. 30/2000 Sb., si kladla za cíl, jak jsem uvedla výše, zkvalitnit přípravu soudního jednání; povedlo se jí to tím, že specifikovala § 114 o. s. ř. a přidala nově § 114a a § 114b o. s. ř., který zavedl tzv. kvalifikovanou výzvu, kterou řada autorů považuje za institut řadící se pod koncentraci řízení, ale ve skutečnosti se nejedná o „pravou“ koncentraci. Podle K. Hamul'ákové nejde o koncentraci v pravém slova smyslu, neboť žalovaný neztrácí uplynutím určitého časového úseku své právo navrhopvat další skutečnosti a důkazy, nýbrž tím, že pokud se nevysloví k žalobě, má to pro něj negativní dopady.⁶⁵ Podle K. Svobody je kvalifikovaná výzva institutem, který je na hranici mezi koncentrací a skutkovou fikcí, ke které může, ale nemusí dojít. Podle autora tohoto názoru jde o „*skutkový a důkazní „stopstav“ navozený na základě kvalifikované soudní výzvy k vyjádření podle § 114b o. s. ř.*“⁶⁶ Sjednocuji se s názorem, že se nejedná o koncentraci v pravém slova smyslu. Podle mého názoru je potřeba, aby soud měl v ruce „nástroj“, který by žalovanému zabránil postupovat v řízení tak, jak je to pro něj nejvhodnější a tím zatěžoval soudy a byl „nefér“ vůči žalobci. V souladu s principem rovnosti účastníků řízení je kvalifikovaná výzva důsledným procesním prostředkem k naplnění této zásady a také prostředkem k tomu, aby žalobce neutrpěl větší újmu na svých právech než v době, kdy podával návrh na zahájení řízení. Určité změny v § 114b o. s. ř. zavedla i souhrnná novela, z. č. 7/2009 Sb.; jde pouze o drobné změny v souvislosti se zavedením přípravného jednání. Institut přípravného jednání bude rozveden ve čtvrté kapitole mé diplomové práce.

Poté, co bylo zahájeno řízení, tak soud na základě § 114 odst. 1 zkoumá, zda byly splněny podmínky řízení⁶⁷ a odstraněny případné vady v žalobě⁶⁸ a jestliže soud

⁶⁴ Důvodová zpráva k novele o. s. ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb. [online]. PSP. Tisk č. 257/0 [cit. 30. 11. 2013]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=257&ct1=0>>

⁶⁵ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 40, 41

⁶⁶ SVOBODA, K.: Dokazování. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, s. 157, 158

⁶⁷ § 103 o. s. ř.; zkoumá zejména pravomoc, věcnou příslušnost, místní a funkční, zda má účastník způsobilost být účastníkem řízení popř. zda je řádně zastoupen, zda není dána překážka litispendence nebo překážka věci rozsouzené.

dojde k závěru, že podaná žaloba nemá vady, nebo takové vady byly odstraněny a byly dodrženy podmínky řízení, provede soud další úkony týkající se fáze přípravy jednání. Pokud je tomu opačně, tak soud podle § 114 odst. 2 řízení zastaví a tím je i celé řízení ukončeno.

V další fázi přípravy jednání musí předseda soudu postupovat tak, aby věc mohla být rozhodnuta obvykle při jediném jednání, jak dokládá § 114a odst. 1 o. s. ř. Pro řádnou přípravu soudního jednání je potřeba znát postoj žalovaného (popř. ostatních účastníků) tím, že ho předseda senátu vyzve, aby se ve věci písemně vyjádřil a uvedl listinné důkazy, kterých se dovolává; jedná se o tzv. prostou, běžnou výzvu k vyjádření, která má svůj základ v § 114a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

„*Podstatnou změnou proti dosavadní úpravě přípravy jednání je, že si soud může efektivně vynutit vyjádření stanoviska strany žalované a zabránit tak průtahům řízení vznikajícím v důsledku nezájmu žalované strany na rychlém průběhu řízení.*“⁶⁹ Pro takové případy slouží předsedovi senátu uložení tzv. kvalifikované výzvy dle § 114b o. s. ř.

Hlavním úkolem zavedení kvalifikované výzvy podle § 114b bylo, aby žalovaný, který nestojí o rychlé vyřízení věci a tím se z jeho strany protahuje soudní řízení, popřípadě se k věci nevyjádří vůbec a tím způsobil, že příprava jednání nemohla být ze strany soudu kvalitně připravena, odstranit tyto nedostatky. K tomu slouží právě zavedení § 114b, který umožňuje, aby předseda senátu uložil (místo běžné výzvy k vyjádření podle § 114a odst. 2 písm. a) nebo pokud se k této prosté výzvě včas a řádně nevyjádřil) žalovanému, aby se v dané lhůtě písemně vyjádřil ve věci a zároveň k vyjádření doplnil listinné důkazy a popsal rozhodující skutečnosti na svoji obranu. Když žalovaný včas bez závažného důvodu svoji povinnost vyjádřit se v dané lhůtě (činí 30 dnů od doručení usnesení), nesplní a soud neinformuje o vážnosti důvodu, který mu brání v tom se vyjádřit, vzniká fikce, že předmětný nárok vyjádřený v žalobě, který proti němu žalobce namítá, uznává. V případě takových skutečností soud vydá rozhodnutí, kterým žalobci vyhová a to rozsudkem pro uznání podle § 153a odst. 3; zároveň soud o tomto musí žalovaného náležitě poučit.⁷⁰ Podle

⁶⁸ Žaloba neboli návrh na zahájení řízení musí obsahovat obecné náležitosti podání podle § 42 odst. 4 o. s. ř. a dále náležitosti uvedené v § 79 odst. o. s. ř. a samozřejmě splnění soudního poplatku.

⁶⁹ NYKODÝM, J.: Novela občanského soudního řádu (prvá část). Bulletin advokacie, 2000, č. 8. s. 17

⁷⁰ Důvodová zpráva k novele o. s. ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb. [online]. PSP. Tisk č. 257/0 [cit. 5. 12. 2013]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=257&ct1=0>>

novely č. 7/2009 Sb. je v § 114b výslovně uvedeno, že pokud jsou dány podmínky pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby, tak soud nemůže přistoupit k vydání rozsudku pro uznání.⁷¹

3.1.1. Podmínky k vydání usnesení podle § 114b o. s. ř.

Vydání usnesení dle § 114b je pokaždé výsledkem rozhodnutí soudce a vztahuje se zejména na majetkové spory.⁷² Pro použití kvalifikované výzvy zákon stanoví několik podmínek.

Mezi první podmínku patří **povaha věci nebo okolnosti případu.**

„Judikatura⁷³ se sjednotila v názoru, že povaha věci vyžaduje vydání usnesení podle § 114b zejména tehdy, je-li zjišťování skutkového stavu věci s ohledem na předpokládané množství odlišných tvrzení účastníků a navrhovaných důkazů mimořádně obtížné a bez znalosti stanoviska žalovaného nelze první jednání připravit tak, aby při něm bylo možno věc rozhodnout. Okolnosti případu odůvodňují vydáním usnesení podle § 114b zejména v takovém sporu, kdy dosavadní poznatky ukazují, že ačkoliv by podle své povahy nemuselo jít o věc z hlediska zjišťování skutkového stavu zvláště obtížnou, jsou tu takové mimořádné skutečnosti, které vedou k závěru, že bez písemného vyjádření žalovaného ve věci nemůže být první jednání připraveno tak, aby při něm mohlo být rozhodnuto.“⁷⁴ Podle názoru autora článku zabývající se kvalifikovanou výzvou, L. Derky, který se zabýval touto problematikou, se rozumí pojmem „povaha věci“ věci se složitější skutkovou nebo i právní problematikou. Ale podle jeho názoru, co je pro některé soudce složité, může být pro ostatní jednoduché a naopak, jedná se do určité míry o subjektivní kategorizaci a je důležité, jaký je postoj soudní praxe k této věci. Podle dalších autorů, K. Horáka a M. Hromady, dochází k různému výkladu tohoto pojmu. Soudci při posuzování povahy věci si kladou otázku, zda u každého, typově identického sporu, je možné povahu věci klasifikovat stejně nebo bude mít povahu různorodou. Pod pojmem „okolnosti případu“ jde podle L. Derky o situace, kdy žalovaný nebude

⁷¹ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 49

⁷² WINTEROVÁ, A. a kolektiv.: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 2. aktualizované vydání podle stavu k 1.8.2005, Praha: nakladatelství Linde, a.s., 2005, s. 232

⁷³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.8.2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.1.2008, sp. zn. 32 Odo 416/2006

⁷⁴ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 523, 524

ve sporu projevovat aktivitu. V odborné právní literatuře jsou okolnosti případu interpretovány jako skutečnosti doprovázející určitý faktický spor.⁷⁵

„ Použití neurčitých právních pojmů („vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu“) jako základních předpokladů pro možné použití výzvy dle § 114b o. s. ř. úkol soudu dostát základnímu cíli této výzvy, tedy rychlému rozhodnutí v dané věci, značně stěžuje. Využití kvalifikované výzvy, která má primárně sloužit předsedovi senátu k co nejpečlivější přípravě na první jednání, na němž by mělo být také o věci rozhodnuto, paradoxně často vede k průtahům řízení. Žalovaný, který na tuto výzvu včas nereaguje a soud pak na základě „fikce“ uznání nároku vydá rozsudek pro uznání v dané věci, totiž často podává proti takovému rozhodnutí odvolání, kde jako odvolací důvod uvádí skutečnost, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání, protože takovýto postup soudu dle jeho názoru neodůvodňovala povaha věci ani okolnosti případu.“⁷⁶

Další podmínkou vydání usnesení je situace, kdy předseda senátu **rozhodl ve věci platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem.**⁷⁷ Jestliže je vydáno usnesení v případech, kdy soud ve věci rozhodl pomocí platebního rozkazu, elektronického platebního rozkazu nebo evropského platebního rozkazu, nemusí zkoumat povahu věci nebo okolnosti případu; judikováno i Nejvyšším soudem podle jehož názoru „vydání usnesení podle ustanovení § 114b odst. 1 o. s. ř. není v případě uvedeném v ustanovení § 114b odst. 2 o. s. ř. (při rozhodnutí o věci platebním rozkazem) podmíněno tím, že to vyžaduje povaha věci nebo okolnosti případu.“⁷⁸ Pokud soudce rozhodne ve věci platebním rozkazem, tak současně uloží žalovanému, aby se spolu s podáním odporu proti platebnímu rozkazu ve věci písemně vyjádřil a v případě, že požadavky uplatněné v návrhu na zahájení řízení neuzná, tak vylíčil fakta týkající se jeho obrany; podle § 174 odst. 3 o. s. ř. soud nemůže odpor odmítnout pro nedostatek odůvodnění. V případě, že žalovaný podá odpor, tak tím dává najevo, že nárok v žalobě neuznává a zároveň se žalovaný ve stanovené lhůtě písemně nevyjádří ke kvalifikované výzvě,

⁷⁵ Srov. DERKA, L.: Poznámka k § 114b OSŘ. Soudní rozhledy, 2004, č. 10, s. 367 a HORÁK, P., HROMADA, M.: Výzva k vyjádření podle § 114b OSŘ v soudní praxi a několik poznámek k připravované novelizaci občanského soudního řádu. Právní rozhledy, 2005, č. 3, s. 92

⁷⁶ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 55, 56

⁷⁷ Pojem elektronický platební rozkaz a evropský platební rozkaz byly přidány do ustanovení o. s. ř. novelou o. s. ř., z. č. 7/2009 Sb.

⁷⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2005, sp. zn. 32 Odo 382/2004

tak soud přistoupí k vydání rozsudku pro uznání.⁷⁹ Lhůta, která nesmí být kratší než třicetidenní a sloužící k vyjádření se ke kvalifikované výzvě, pokud bylo rozhodnuto platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem, běží až ode dne podání odporu proti nim. Co se týče doručení platebního rozkazu a usnesení se k vyjádření ke kvalifikované výzvě, tak musí být doručeny v jedné zásilce, popřípadě musí být pojata do jediné listiny. K této skutečnosti se ve svém usnesení ze dne 30. 11. 2005 vyjádřili i Nejvyšší soud.⁸⁰

Pokud není ve věci rozhodnuto platebním rozkazem, činí lhůta podle § 114b odst. 2, ve které se musí žalovaný vyjádřit k usnesení, nejméně třicet dnů a to od doručení usnesení. Lhůta k vyjádření má povahu lhůty procesní, což je doloženo i rozsudkem Nejvyššího soudu: „*lhůta stanovená v § 114b odst. 2 o. s. ř. je lhůtou procesní, na kterou se vztahuje ustanovení § 57 odst. 3 o. s. ř., podle kterého je lhůta zachována, je-li poslední den lhůty učiněn úkon u soudu, nebo podání odevzdáno orgánu, který má povinnost je doručit.*“⁸¹ V této lhůtě musí žalovaný, jestliže nesouhlasí s tím, co žalobce v žalobě namítá (jedná se o skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné), splnit jak povinnost tvrzení, tak povinnost důkazní a tím se bránit žalobci. V případě, že tuto svoji povinnost v dané lhůtě nesplní, má se za to, že žalobcův nárok uznává a následuje vydání rozsudku pro uznání soudem. Žalovaný, který se v dané lhůtě nevyjádřil, může požádat z vážných důvodů o prodloužení této lhůty a to v době, která mu byla poskytnuta k vyjádření se k výzvě. Doloženo je to také judikaturou, např. rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2433/2004.⁸² Podle ustanovení § 114b odst. 4 o. s. ř. musí být žalovanému usnesení k vyjádření doručeno do vlastních rukou, přičemž náhradní doručení je vyloučeno. V případě, že je kvalifikovaná výzva doručována do datové schránky

⁷⁹ KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. Právní rozhledy, 2010, č. 12, s. 442

⁸⁰ Srov. DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 525 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.11.2005, sp. zn. 30 Cdo 2602/2004 „ze vzájemné provázanosti platebního rozkazu a v návaznosti na něj vydávaného usnesení podle § 114b o. s. ř. vyplývá, že obě tato rozhodnutí je třeba žalovanému doručit jedinou zásilkou, popřípadě obě tato rozhodnutí musí být pojata do jediné listiny.“

⁸¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.9.2003, sp. zn. 22 Cdo 2166/2002

⁸² „Vážný důvod, který žalovanému zabránil, aby se ve věci písemně vyjádřil včas (ve lhůtě stanovené soudem), má ve smyslu ustanovení § 114b odst. 5 a § 153a odst. 3 o. s. ř. význam jen tehdy, jestliže žalovaný takový vážný důvod sdělil soudu ve lhůtě stanovené pro podání vyjádření nebo jestliže u něho šlo o tak vážný důvod, který mu neumožnil, aby soudu byl jen sdělil, že u něho nastal vážný důvod, který mu brání podat písemné vyjádření včas.“

adresáta, tak tím náhradní doručení není dotčeno a usnesení musí být žalovanému dodáno vždy dříve, než mu dojde žaloba.

Ve znění ustanovení novely č. 30/2000 Sb., nebylo možné doručit usnesení žalovanému nebo takové usnesení vydat po prvním jednání ve věci. Co se rozumí prvním jednáním ve věci bylo vyjádřeno v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 3. 1. 2008; „*prvním jednáním ve věci se ve smyslu ustanovení § 114b odst. 3 o. s. ř. rozumí jednání, které soud nařídil v pořadí jako první k projednání věci samé a které se uskutečnilo (nebylo předem odvoláno nebo odročeno), i když při něm k vlastnímu projednání věci samé nedošlo.*“⁸³ Zákonem č. 59/2005 Sb. došlo opět k vyzdvižení významu přípravy jednání, a to drobnými úpravami § 114a o. s. ř. a zavedením nového ustanovení § 114c o. s. ř. obsahující jakousi obdobu dnešního přípravného jednání zatím bez záporných následků pro pasivního účastníka.⁸⁴ Novelou o. s. ř., z. č. 7/2009 Sb. byl do civilního procesu zaveden institut přípravného jednání (§ 114c o. s. ř.). V této souvislosti nebylo možné vydat nebo doručit výzvu k vyjádření nejen po prvním jednání ve věci, ale také po přípravném jednání podle § 114c o. s. ř.

Kvalifikovanou výzvu nemůže předseda senátu vydat ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír podle § 99 odst. 1 a 2 o. s. ř. (např. v řízení o rozvod), ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř. (jde o řízení, která jsou vesměs nesporná a v nichž lze zahájit řízení i bez návrhu, např. řízení o povolení uzavřít manželství, v řízení o určení a popření rodičovství, v řízení o osvojení a dalších, výslovně uvedených řízeních). Výzvu nešlo dále vydat ve věcech uvedených v § 118b a to ve znění o. s. ř. účinného do 30. 6. 2009.

Ve znění § 114b odst. 5, pokud se žalovaný ve věci včas nevyjádří nebo v dané lhůtě nesdělí soudu vážný důvod, který mu v tom brání, tak nastává fáze vydání rozsudku pro uznání, kterým žalovaný uznává nárok uplatňovaný žalobcem. Významný je také postoj judikatury k uznání nároku marným uplynutím lhůty, kdy Ústavní soud argumentuje tím, že „*stěžovatel zjevně zaměňuje fikci uznání (§ 114b odst. 5 o. s. ř.) s vyvratitelnou skutkovou domněnkou. Marné uplynutí lhůty stanovené v usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. však znamená založení procesního stavu, že žalovaný žalobou uplatněný nárok uznal, a to bez ohledu na to, zda je uznává* „ve

⁸³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3.1.2008, sp. zn. 21 Cdo 221/2007

⁸⁴ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 42

skutečnosti“. Proto nelze připustit možnost dokládat, že „ve skutečnosti“ naopak nárok neuznal (resp. uznání vyvracet). Jestliže účinky fikce nastaly, pak na jejich důsledcích ve smyslu existence základu pro vydání rozsudku pro uznání (§ 153a odst. 3 o. s. ř.) nemůže ničeho změnit ani okolnost, že později žalovaný uplatněnému nároku oponoval, resp. „vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu“.⁸⁵ Zajímavý je také názor A. Winterové na tuto problematiku, kdy podle ní jde ve skutečnosti v případě vydání rozsudku pro uznání o nevyvratitelnou domněnku, zatímco důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., hovoří o fikci. Podle jejího stanoviska „zákonodárce finguje (presumuje) uznání uplatněného nároku žalovaným, zatímco jde o typickou kontumaci (zmeškání). Kontumační rozhodnutí je sankcí za neposlušnost (vzdor), která může být spojena jak s nedostavením se, tak i s nesplněním uložené povinnosti vyjádřit se k žalobě. Kdyby v případě § 114b zvolil zákonodárce kontumaci, bylo by to případnější a dokonce ne tak tvrdé. Kontumační rozsudek by ponechával soudu právní posouzení věci, zakládal by pouze pro soud možnost vzít skutečnosti žalobce tvrzené za skutečnosti prokázané (jako dle § 153b odst. 1). Naproti tomu konstrukce uznání, kterou zákonodárce zvolil, znamená, že je fingováno (presumováno) uznání žaloby, byť by byla na základě tvrzených skutečností zcela nedůvodná.“⁸⁶

3.2. Koncentrace řízení zákonná (koncentrace zákonná)

„Každé soudní řízení musí skončit v přiměřené době. Zájem na skončení sporu (tzv. nesporných řízení se koncentrace netýká) přitom mívá jen jedna ze stran. Obvykle ta, která má lepší vyhlídky na úspěch. Naproti tomu účastník, jehož úspěch není pravděpodobný, řízení spíše protahuje. Zbytečnému prodlužování sporu mají zabránit především instituty upravující tzv. koncentraci řízení.“⁸⁷ Novelou o. s. ř., zákonem č. 30/2000 Sb., byla do našeho civilního procesu navrácena zásada koncentrace řízení, která byla zavedena ve dvou podobách, a to koncentrace zákonná podle § 118b a koncentrace soudcovská podle § 118c o. s. ř. v tehdejší znění. V této kapitole se budu blíže zabývat zákonnou koncentrací ve znění novely č. 30/2000 Sb., v kapitole 3.3. koncentrací z rozhodnutí soudu.

⁸⁵ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16.11.2006, sp. zn. III. ÚS 91/2006

⁸⁶ WINTEROVÁ, A.: Koncentrace civilního soudního řízení. Bulletin advokacie, 2001, č. 4, s. 21

⁸⁷ SVOBODA, K.: Dokazování. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, s. 156

Koncentrace zákonná se podle ustanovení § 118b odst. 1 ve znění novely o. s. ř., zákon č. 30/2000 Sb., vztahovala na věci z těch oblastí, kde bylo potřeba, aby soud urychleně rozhodnul ve věci, a kde to vyžadoval společenský zájem, šlo o věci zvláště citlivého rázu a další případy stanovené zákonem. Jednalo se podle výše uvedeného ustanovení o věci taxativně vymezené; o věci ochrany osobnosti podle občanského zákoníku, o věci ochrany proti uveřejňování informací, které byly zneužitím svobody projevu, slova a tisku, popřípadě ochrany práv třetích osob podle právních předpisů o hromadných informačních prostředcích, ve sporech vyvolaných konkurzem a vyrovnáním; u těchto vymezených sporů musí být rozhodné skutečnosti a důkazy uvedeny v celém rozsahu uplatněných nároků. Zbýlý uzavřený výčet věcí se týká toliko základu věci, a kde možnost rozhodnout o základu věci je zakotvena v § 152 odst. 2 o. s. ř.; šlo o spory o ochranu hospodářské soutěže, o spory o ochranu práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním a o spory z porušení nebo ohrožení práva na obchodní tajemství.⁸⁸ Co se rozumí základem věci, judikoval Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 19. 3. 2003; „*jedná se o posouzení všech otázek vyplývajících z uplatněného nároku s výjimkou okolností, které se týkají jen výše nároku.*“⁸⁹

Koncentrace ve výše uvedených sporech je nejpřísnější zákonnou koncentrací, neboť významné skutečnosti a důkazy o věci samé musely být účastníky navrženy pouze do skončení prvního jednání, které se konalo ve věci a které nebylo hned na začátku řízení odročeno. Účastníci řízení tedy mohli uvádět skutečnosti a provádět důkazy do skončení prvního jednání, k němuž došlo v okamžiku, kdy předseda senátu jednání za skončené prohlásil.⁹⁰ Podle § 120 odst. 3 o. s. ř. má soud možnost provést i jiné než účastníkem navržené důkazy, přičemž tímto postupem soudu není dotčena zákonná koncentrace. Tento postup dovodil i Nejvyšší soud ve svém rozsudku, kde uvádí, že „*i v režimu zákonné koncentrace řízení podle § 118b odst. 1 o. s. ř. není soud zbaven povinnosti provést i jiné (než účastníky navržené) důkazy, jestliže potřeba jejich provedení vyšla v řízení najevo (§ 120 odst. 3 o. s. ř.). Zákonná koncentrace řízení omezuje soud v rozsahu těchto aktivit potud, že může brát v úvahu*

⁸⁸ Srov. BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 411 a WINTEROVÁ, A. a kolektiv.: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 2. aktualizované vydání podle stavu k 1.8.2005, Praha: nakladatelství Linde, a.s., 2005, s. 241, 242

⁸⁹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.3.2003, sp. zn. 29 Odo 609/2002

⁹⁰ WINTEROVÁ, A.: Koncentrace civilního soudního řízení. Bulletin advokacie, 2001, č. 4., s. 12

jen takové důkazy, jejichž potřeba provedení vyšla najevo do skončení prvního jednání, které se ve věci konalo.“⁹¹ Když účastník neuvede rozhodné skutečnosti a důkazy ke skončení prvního jednání, tak soud nebude k později uvedeným skutečnostem a důkazům přihlížet a účastník, který tuto svou povinnost nesplnil, tak ponese následky v podobě věcně nepříznivého rozhodnutí.⁹²

Zákon ale také uvádí případy výjimek ze zákonné koncentrace, která se neuplatí ke skončení prvního jednání ve věci, ale později, kdy skutečnosti a důkazy lze provádět až do vydání rozhodnutí soudem prvního stupně. Z ustanovení § 118b o. s. ř. můžeme dovodit tři výjimky; první z nich je situace, kdy se jedná o skutečnosti a důkazy, které zpochybňují věrohodnost dosud provedených důkazních prostředků, tzn. že účastník může reagovat na dosud provedené skutečnosti a důkazy jinými vlastními návrhy. Druhou výjimkou je případ, ve kterých jde o skutečnosti a důkazy, které nastaly po prvním jednání ve věci za situace, že věc nebyla prohlášena za skončenou při prvním jednání. Poslední, třetí výjimkou jsou skutečnosti a důkazy, které účastníci nemohli bez své viny včas uvést. Předchozí uvedené výjimky se vztahují i k systému neúplné apelace, které představují výjimky ze zákazu novot v řízení odvolacím.⁹³

O povinnosti uvádět rozhodné skutečnosti a důkazy do skončení prvního jednání a o případných následcích, které hrozí účastníkovi, pokud tuto povinnost nesplnil, byl soud povinen účastníky poučit. Následkem nesplnění takové povinnosti bylo pro účastníka to, že k později tvrzeným skutečnostem a navrženým důkazům soud již v dalším stádiu řízení nepřihlížel. Poučení bylo zakotveno v § 118b odst. 2 o. s. ř. ve znění novely, zákon č. 30/2000 Sb., a účastníci museli být poučeni již v předvolání k prvnímu jednání ve věci. Jestliže účastníci nebyli soudem o koncentraci vůbec poučeni, není možné, aby se zákonná koncentrace ke skončení prvního jednání ve věci uskutečnila. V rámci této zákonné koncentrace musel ale soud dodržet i poučovací povinnost v rámci samotného jednání, ale pouze do skončení prvního jednání ve věci, podle § 118a o. s. ř. o povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní, který byl jako nový zaveden do civilního řízení zákonem

⁹¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2008, sp. zn. 29 Odo 1538/2006

⁹² BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 411

⁹³ WINTEROVÁ, A.: Koncentrace civilního soudního řízení. Bulletin advokacie, 2001, č. 4., s. 14, 15

č. 30/2000 Sb.⁹⁴ Dochází-li ke koncentraci řízení přímo ze zákona, je soudce povinen účastníky řízení poučit o tom, jak si zatím stojí ve věci (§ 118a odst. 1 až 3 o. s. ř.) a tím jim objasnit svůj předběžný skutkový a právní názor.⁹⁵ Na základě této poučovací povinnosti podle § 118a odst. 1, 2 a 3 o. s. ř. může soud vyzvat účastníka a to i ty, kteří jsou v řízení zastoupeni advokátem, aby vylíčili povinnosti ve vztahu k povinnosti tvrzení a k břemenu tvrzení a povinnosti o důkazní povinnosti a o důkazním břemenu. Poučení účastníků o těchto povinnostech je důležité v rámci zájmu předvídatelnosti soudních rozhodnutí.⁹⁶ Podle J. Jirsy je sice zásada předvídatelnosti soudních rozhodnutí v pořádku, ale ocitá se v rozporu se zásadnou rovností stran, neboť „*novela totiž velice precizně formulovanou poučovací povinností nedává soudci vedoucímu proces v některých případech prostor pro to, aby po zralé úvaze a zhodnocení chování sporné strany odepřel poučení právě té straně, která se chová nekorektně.*“⁹⁷ Podle § 118a odst. 3 o. s. ř. v průběhu jednání je předseda senátu povinen vyzvat účastníka, aby doplnil důkazy k prokázání sporných tvrzení, pokud tak dosud neučinil; z dikce zákona ale vyplývá, že jde pouze o prokázání sporných tvrzení, to je těch, které druhý účastník zpochybnil nebo jinak napadl.⁹⁸ V § 118a odst. 4 o. s. ř. je také ještě zakotvena povinnost předsedy senátu poučit účastníky i o dalších procesních právech a povinnostech, které nejsou uvedeny v předchozích ustanoveních. Tato poučovací povinnost se ale neuplatní vůči těm účastníkům, kteří jsou v řízení zastoupeni advokátem a notářem, neboť jejich odborná kvalifikace a právní pomoc zajistí účastníkům řádné a včasné splnění jejich procesních práv a povinností.

Do účinnosti novely (zákon č. 30/2000 Sb.), která nastala k datu 1. 1. 2001, byla v o. s. ř. poučovací povinnost upravena pouze obecně a to v § 5 o. s. ř., který uváděl, že soud musí poučovat účastníky o jejich procesních právech a povinnostech. Vedle této obecně pojaté poučovací povinnosti bylo ale potřebné, aby se účastníkům dostalo i poučení o jejich právech a povinnostech v takovém stádiu řízení, kdy je to pro vedení řízení nezbytné. Hlavním důvodem zavedení takové poučovací povinnosti podle

⁹⁴ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 411, 412

⁹⁵ SVOBODA, K.: Přehled judikatury. Poučovací povinnost soudu a koncentrace řízení. Praha: ASPI, a. s., 2009, s. 39

⁹⁶ Důvodová zpráva k novele o. s. ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb. [online]. PSP. Tisk č. 257/0 [cit. 17. 10. 2013]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=257&ct1=0>>

⁹⁷ JIRSA, J.: Novinky v civilním řízení soudním (kritická studie)., Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 45

⁹⁸ DERKA, L.: Hranice neúplné apelace. Právní rozhledy, 2003, č. 6, s. 297

§ 118a o. s. ř. bylo, aby účastníci neutrpěli újmu na svých právech z důvodu nedostatečné znalosti svých procesních pravidel.⁹⁹

3.3. Koncentrace řízení rozhodnutím soudu (koncentrace soudcovská)

Souhrnná novela občanského soudního řádu, z. č. 30/2000 Sb., zavedla vedle koncentrace zákonné také koncentraci soudcovskou (vhodnou) upravenou v § 118c o. s. ř., ve znění souhrnné novely, podle které může být řízení koncentrováno i na základě rozhodnutí soudu. Vzhledem k provedení novelizace občanského soudního řádu, z. č. 7/2009 Sb., tzv. velkou novelou doručovací a koncentrační, která upravila dosavadní znění zákonné koncentrace, tedy § 118b o. s. ř., se tím pádem soudcovská koncentrace ukázala jako zbytečná, a proto byla bez náhrady s účinností této novely od 1. 7. 2009 zrušena.

Podle § 118c odst. 1 o. s. ř. ve znění před velkou novelou docházelo-li v projednání věci k průtahům proto, že účastník byl nečinný nebo že přes výzvy soudu nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo neoznačil potřebné důkazy, mohl soud, bylo-li to účelné a nešlo-li o věci uvedené v § 120 odst. 2, na návrh jiného účastníka usnesením rozhodnout, že ve věci lze uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání nejpozději ve lhůtě, kterou určil, a že k později uvedeným skutečnostem a důkazům nebylo přihlíženo; lhůta nesměla být kratší než 15 dnů od doručení usnesení.

„ Soud může koncentraci nařídit pouze na návrh některého z účastníků řízení. Hlavním důvodem pro takové rozhodnutí má být okolnost, že dochází k průtahům v řízení v důsledku nečinnosti druhého účastníka řízení, nebo že přes výzvu soudu nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo neoznačil potřebné důkazy. Podmínkou je, aby takové rozhodnutí soudu bylo účelné, např. proto, že bez tvrzení dalších rozhodných skutečností nelze ve věci rozhodnout.“¹⁰⁰ Účelnost koncentrace nařízené soudem spočívá zejména v provedení a dodržení zásady ekonomie řízení. Jestliže soud dospěje k závěru, že taková koncentrace je na místě, tak o tom vydá usnesení,

⁹⁹ Důvodová zpráva k novele o. s. ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb. [online]. PSP. Tisk č. 257/0 [cit. 17. 10. 2013]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=257&ct1=0>>

¹⁰⁰ NYKODÝM, J.: Novela občanského soudního řádu (prvá část). Bulletin advokacie, 2000, č. 8, s. 19

ve kterém stanoví lhůtu k prokázání všech důležitých skutečností a potřebných důkazů. Stanovená lhůta musí být minimálně patnáctidenní od doručení usnesení účastníkům a usnesení týkající se koncentrace se doručuje stranám řízení do vlastních rukou.¹⁰¹

Tzv. vhodná koncentrace ve svém důsledku směřovala i proti účastníkovi, který ji navrhl, neboť slovní spojení „lze uvést“ znamenalo, a soudní praxe k tomu měla též podobný postoj, aby rozhodné skutečnosti a důkazy navrhl nejen účastník (účastníci), proti kterým usnesení o koncentraci směřovalo, ale i účastník, který soudu podal návrh na vydání usnesení týkající se koncentrace. Z takového důvodu se pak účastník zdráhá návrh podat. J. Jirsa se přikláněl k přesvědčení, že usnesení soudu o koncentraci řízení mělo být myšleno jako sankční prostředek jen proti tomu účastníku řízení, který se dopouští průtahů v řízení a naopak ten účastník, který vinu za průtahy nenese, aby měl i nadále možnost onačit tvrzení a navrhnout důkazy i po vydaném usnesení. Podle něho by mělo být pouze na uvážení soudce, zda průtahy zapříčinila jedna strana, druhá či obě a následně na základě této skutečnosti o koncentraci rozhodnout.¹⁰²

Podat odvolání proti usnesení o koncentraci nebylo výslovně vyloučeno, tudíž bylo přípustné, ale mohlo prodlužovat řízení, ačkoliv právě průtahům mělo být vydaným usnesením zabráněno. Usnesení o koncentraci řízení rozhodnutím soudu podle § 118c o. s. ř. se neřadilo pod žádnou výjimku týkající se odvolání uvedených v § 202 odst. 1 o. s. ř., ani pod § 202 odst. 1 písm. a) o. s. ř., kterým bylo upraveno vedení řízení. Usnesení o koncentraci totiž bylo usnesením nad rámec těch, které upravovaly vedení řízení.¹⁰³

Po uplynutí lhůty určené v usnesení mohly být další skutečnosti a důkazy uváděny jen pokud měla být vyvrácena věrohodnost již provedených důkazů a skutečností, pokud vyšly po uplynutí lhůty najevo skutečnosti a důkazy, které nemohli účastníci bez svého zavinění včas provést nebo pokud soud podle § 118a

¹⁰¹ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 413, 414

¹⁰² JIRSA, J.: Novinky v civilním řízení soudním (kritická studie)., Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 66, 67

¹⁰³ Srov. HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 115 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.6.2008, sp. zn. 26 Cdo 1335/2008

odst. 2 o. s. ř. účastníka vyzval, aby skutečnosti a důkazy doplnil (šlo o skutečnosti a důkazy, které zakládaly odlišný právní názor soudu, který mínil zaujmout, než byl názor účastníka).¹⁰⁴

Ačkoliv došlo ke zrušení soudcovské koncentrace novelou o. s. ř., z. č. 7/2009 Sb., bez náhrady a jejíž důvody zrušení nejsou uvedeny, jsou zde názory, že úplné zrušení nebylo nejlepším řešením, s čímž víceméně souhlasím i já. K takovému stanovisku se přiklání K. Hamul'áková podle níž „*přestože bylo praktické využití soudcovské koncentrace pouze minimální, domnívám se, že absolutní zavrnutí tohoto institutu v souvislosti se zavedením rigidní zákonné koncentrace je také krokem nesprávným směrem. Soudu není totiž dána možnost pružně reagovat na dění v konkrétním jednotlivém řízení, ale je v postavení pouhého nuceného vykonavatele zákonné koncentrace tak, jak je nastavena za současné právní úpravy. Vhodnou by dle mého názoru byla modifikace dosavadního ustanovení § 118c o. s. ř.*“¹⁰⁵ Stejný názor zastává i K. Svoboda, který „*zrušení § 118c o. s. ř. bez náhrady pokládá za zbrklou. Nynější koncentrace podle § 118b a § 114c o. s. ř. totiž není bezvýjimečná. Za určitých okolností, je možné, aby účastníci do řízení i po jeho zkoncentrování vnášeli další skutečnosti a důkazy. Tedy chovali se tak, jako by koncentrace nebylo.*“¹⁰⁶

3. 4. Koncentrace řízení dle § 119a o. s. ř. a princip neúplné apelace v řízení odvolacím

Velkou novelou o. s. ř., zákon č. 30/2000 Sb., s účinností od 1. 1. 2001, byl do našeho civilního procesu též vnesen princip neúplné apelace v odvolacím řízení. Tento princip je ve své podstatě institutem koncentrace řízení, který měl přispět k jeho urychlení a uplatnil se v případě, kdy řízení nebylo koncentrováno podle § 118b o. s. ř. ve znění tzv. velké novely.¹⁰⁷ V tomto případě lze hovořit více o rekonstrukci než o novele o. s. ř., protože došlo ke změně svou povahou koncepční a

¹⁰⁴ WINTEROVÁ, A.: Koncentrace civilního soudního řízení. Bulletin advokacie, 2001, č. 4, s. 22

¹⁰⁵ Srov. HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 115, 116

¹⁰⁶ SVOBODA, K.: Dokazování. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, s. 160, 161

¹⁰⁷ WINTEROVÁ, A.: Koncentrace civilního soudního řízení. Bulletin advokacie, 2001, č. 4, s. 16

kvalitativní.¹⁰⁸

Před touto novelou byl u nás odvolací systém založen na systému úplné apelace, která znamenala, že účastníci řízení mohli uvádět nové skutečnosti a důkazy i v odvolání. V praxi měl tento postup za následek to, že účastníci si „nechávali“ nové skutečnosti a důkazy až do odvolacího řízení, co ve výsledku vedlo ke zbytečnému prodlužování řízení. Možnost uvádět nové důkazy a skutečnosti (jde o tzv. novoty) v řízení před odvolacím soudem platily zejména pro odvolatele, ale i pro stranu, která v předchozím řízení, v řízení před soudem prvního stupně, dosáhla úspěšného výsledku.¹⁰⁹ Systém úplné apelace v řízení odvolacím byl ale zachován bez omezení pro odvolání proti rozhodnutím vydaným v řízeních podle § 120 odst. 2 o. s. ř. (jde o věci nesporné povahy, které je možné zahájit i bez návrhu; na druhou stranu sem ale nespádají ty věci nesporné povahy, které je možné zahájit pouze na návrh např. řízení o umoření listin, řízení o úschovách; ale řadíme sem i některé věci sporné jako např. určení a popření rodičovství), rozhodnutím vydaným v řízení o výkon rozhodnutí, odvolání proti rozsudku pro uznání a pro zmeškání a proti usnesením, kterými se nerozhoduje ve věci samé. V těchto případech mohl odvolatel a úspěšná strana předchozího řízení uvádět nové skutečnosti a důkazy i v odvolacím řízení.¹¹⁰

Jak jsem již uvedla výše, novela o. s. ř. z roku 2000 zavádí systém tzv. neúplné apelace (§ 119a o. s. ř., § 205 odst. 2 a § 205a o. s. ř.). Význam neúplné apelace ve věcech sporných spočívá v tom, že „skutečnosti a důkazy, které, ač mohl, před soudem prvního stupně neuplatnil, již účastník k prosazení svého nároku, či obrany proti němu, v odvolacím řízení uplatňovat nemůže.“¹¹¹ Systém neúplné apelace stojí na zásadě, že ve sporném řízení je soud prvního stupně instancí skutkovou, což můžeme dovést i z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2006, který říká, že „ve sporném řízení je soud prvního stupně instancí skutkovou, tj. instancí, u které mají být zásadně při jediném jednání provedeny všechny účastníky navrhované důkazy potřebné k prokázání sporných právně významných skutkových tvrzení. K tomu zákon ukládá účastníkům povinnost tvrdit před soudem prvního

¹⁰⁸ MACKOVÁ, A.: Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. Bulletin advokacie, 2000, č. 8, s. 24

¹⁰⁹ DERKA, L.: Poznámka k neúplné apelaci podle občanského soudního řádu po 1.1.2001. Právní rozhledy, 2002, č. 7., s. 330

¹¹⁰ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 121

¹¹¹ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 416

stupně všechny pro věc právně významné skutečnosti, které tu byly v době řízení před soudem prvního stupně, a označit dostupné důkazy způsobilé k jejich prokázání.¹¹² Jak vyplývá z § 119a o. s. ř., je předseda senátu povinen před skončením jednání přítomné účastníky poučit o tom, že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést a důkazy označit dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí. V tomto ustanovení je i zahrnuta zvláštní poučovací povinnost, kterou zákon soudu přikazuje učinit. „*Jejím smyslem je poskytnout účastníkům ještě „poslední“ možnost ke splnění povinnosti tvrzení a důkazní povinnosti v řízení před soudem prvního stupně, neboť v odvolacím řízení to zásadně (kromě taxativně stanovených výjimek) není možné. Při tomto poučení musí předseda senátu respektovat, že podle § 118b, § 118c a § 175 odst. 4, věty první řízení bylo koncentrováno již dříve a že možnost uvést v těchto věcech nové skutečnosti a důkazy vyplývá jen z výjimek v těchto ustanoveních*“¹¹³ Jak vyplývá z ustanovení § 119a o. s. ř., poučovací povinnost dopadá pouze na přítomné účastníky, ale také na jejich zástupce (advokáty, notáře). Uvést skutečnosti a označit důkazy před skončením jednání ve věci (tj. jednání, kterému předchází vyhlášení rozhodnutí po provedeném dokazování a závěrečných řečech účastníků řízení) tedy do vyhlášení prvostupňového rozhodnutí soudu se vztahuje i na nepřítomné účastníky, kteří byli řádně předvoláni, ačkoliv jim ve skutečnosti poučení soudem dáno nebylo.¹¹⁴ Poučení podle § 119a odst. 1 o. s. ř. musí být také náležitě zaprotokolováno; stačí, pokud v protokolaci bude odkaz na ustanovení § 119a odst. 1 o. s. ř. a to i s informacemi, zda a jak účastníci (zástupci) na poučení zareagovali. Podle Horáka P. a Hromady M., kteří ve svém článku zabývající se poučovací povinností, nepostačuje, aby soudce účastníky, kteří nejsou zastoupeni, poučil pouze tak, že odkáže na ustanovení § 119a odst. 1 o. s. ř. Účastníci, vzhledem k podrobné neznalosti právní úpravy, by nechápali, že se právě setkávají se systémem neúplné apelace. Výše zmínění autoři se tedy přiklánějí k názoru, že by soud měl účastníka poučit např. tak, že řízení u soudu prvního stupně je řízení skutkové, kdežto u odvolacího soudu jde o řízení právní, dále, že důkazy je potřeba označit a tvrzení uvést už před soudem prvního stupně a že v odvolacím řízení mohou být uplatněny nové důkazy a skutečnosti jen omezeně, v případech,

¹¹² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.5.2006, sp. zn. 29 Odo 1059/2005

¹¹³ Důvodová zpráva k novele o. s. ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb. [online]. PSP. Tisk č. 257/0 [cit. 29. 10. 2013]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=257&ct1=0>>

¹¹⁴ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 556

kteře stanoví § 205a o. s. ř.¹¹⁵ Pokud soud nedodrží svou poučovací povinnost podle § 119a odst. 1 o. s. ř., tedy nepoučí účastníky před závěrem jednání, tj. před vyhlášením rozhodnutí, tak se v řízení o odvolání princip neúplné apelace vůbec neuplatní a odvolatel, případně druhá strana, mohou rozhodné skutečnosti uvést a označit důkazy i v odvolacím řízení. Taková možnost je tedy odvolateli zachována i po skočení řízení u soudu prvního stupně. Absence poučení účastníka podle § 119a odst. 1 o. s. ř. je i jednou z výjimek ze zákazu novot v odvolacím řízení; jde o ustanovení § 205a odst. 1 písm. e) o. s. ř. Jiného názoru na tuto situaci je K. Hamul'áková. Vzhledem ke změnám, ke kterým došlo souhrnnou novelou o. s. ř., zákon č. 7/2009 Sb., kdy byla zákonná koncentrace do skončení prvního jednání ve věci podle § 118b o. s. ř. rozšířena na všechna řízení (dřívější § 118b o. s. ř. se vztahoval pouze na věci tam vyjmenované) a zároveň došlo k zavedení koncentrace v rámci přípravného jednání (§ 114c o. s. ř.). Pokud tedy byli účastníci řízení o koncentraci poučení podle § 114c o. s. ř. nebo, nekonalo-li se přípravné jednání, dostalo se jim poučení o koncentraci podle § 118b o. s. ř., ale soud je zapomněl poučit podle § 119a odst. 1 o. s. ř., tak se bude možnost uvádět nové skutečnosti a důkazy týkat jen těch skutečností a důkazů, které bylo možné uvádět i po zkoncentrování řízení na základě výjimek podle § 118b odst. 1 o. s. ř.¹¹⁶

Podle § 205a o. s. ř. soud s účinností tzv. velké novely od r. 2001 nesmí přihlížet ke skutečnostem a důkazům, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně a pokud byly uvedeny, tak soud k nim přihlížet v odvolacím řízení nebude. I nadále ale odvolací soud zůstává soudem apelačním, který není vázán skutkovými zjištěními a závěry soudu prvního stupně a může tedy provést dokazování ke zjištění skutkového stavu.¹¹⁷ V tomto ustanovení se tedy promítá systém tzv. neúplné apelace. Existují ale i výjimky, kdy odvolatel nové skutečnosti a důkazy bude moci uplatnit; jde o taxativní výčet odvolacích důvodů, které jsou zakotveny v ustanovení § 205a odst. 1 písm. a) až f) o. s. ř. v nynějším znění.¹¹⁸

¹¹⁵ HORÁK, P., HROMADA, M.: Poučovací povinnost soudu I. stupně v nalézacím řízení sporném. Právní rozhledy, 2003, č. 10, s. 487

¹¹⁶ Srov. DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 556 a HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 124

¹¹⁷ Důvodová zpráva k novele o. s. ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb. [online]. PSP. Tisk č. 257/0 [cit. 29. 10. 2013]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=257&ct1=0>>

¹¹⁸ WINTEROVÁ, A.: Koncentrace civilního soudního řízení. Bulletin advokacie, 2001, č. 4, s. 18

Skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem jen tehdy, jestliže:

- 1) se týkají podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce (přisedícího) nebo obsazení soudu
- 2) jimi má být prokázáno, že v řízení došlo k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (novým tvrzením nebo důkazem bude např. tvrzení, že účastník se vzhledem k chybnému doručení nezúčastnil řízení před soudem prvního stupně, neboť o něm nevěděl¹¹⁹)
- 3) jimi má být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně (v tomto případě nestačí pouhé popírání, ale je důležité uvést přímo skutečnosti, které zpochybňují věrohodnost důkazu např. znalec byl podplacen a poskytnou k nim důkazy¹²⁰)
- 4) jimi má být splněna povinnost tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti nebo důkazní povinnost, a to za předpokladu, že pro nesplnění některé z uvedených povinností neměl odvolatel ve věci úspěch a že odvolatel nebyl řádně poučen podle § 118a odst. 1 až 3
- 5) odvolatel nebyl řádně poučen podle § 119 a odst. 1
- 6) nastaly (vznikly) po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně.

V dnešní době, poté, co nabyla účinnosti tzv. souhrnná novela o. s. ř. (z. č. 7/2009 Sb.), nemá tato koncentrace již takový význam. Touto novelou došlo k zavedení koncentrace řízení v rámci přípravného jednání podle § 114c o. s. ř. a ke změně zákonné koncentrace podle § 118b o. s. ř., která byla rozšířena na všechna řízení (dřívější koncentrace dle § 118b o. s. ř. se vztahovala pouze na řízení, která byla v tomto ustanovení uvedena). V případech, kdy nebude řízení koncentrováno podle předchozích dvou uvedených, tak dojde ke koncentraci řízení podle § 119a odst. 1 o. s. ř. Nadále má tato koncentrace ale význam v tom směru, neboť se jedná o poslední okamžik, kdy účastníci mohou uplatnit nové skutečnosti a důkazy a soud je povinen přítomné účastníky o této koncentraci vždy poučit.¹²¹

¹¹⁹ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 201-376. Komentář. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 1090

¹²⁰ Tamtéž., s. 1091

¹²¹ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 117

3.5. Koncentrace řízení ve směnečném (šekovém řízení)

Zásada koncentrace řízení byla zavedena do našeho civilního procesu novelou občanského soudního řádu, zákon č. 30/2000 Sb. a dále byla zpřesněna další novelou, zákon č. 7/2009 Sb. Koncentrační prvky ve směnečném (šekovém) řízení byly ale do občanského soudního řádu zavedeny již dříve.

Právo domáhat se plnění ze směnek a šeků náleží věřiteli vůči směnečným (šekovým) dlužníkům a to v tzv. zkráceném směnečném (šekovém) řízení. Soud může na návrh věřitele podle § 175 odst. 1 o. s. ř. vydat směnečný (šekový) platební rozkaz, kterým se v rychlém čase přiznávají nároky, které pro věřitele ze směnky (šeku) vyplývají. Tímto se také směnečný (šekový) platební rozkaz odlišuje od klasického platebního rozkazu, který podle § 172 odst. 1 o. s. ř., může soud vydat i bez výslovné žádosti žalobce. Jak jsem výše uvedla, směnečný (šekový) platební rozkaz lze vydat na základě návrhu, který podá žalobce, kde přímo uvede, aby soud prostřednictvím takového platebního rozkazu rozhodl, a zároveň musí být žalobcem předložena směnka (šek) v originále, který dosvědčuje pravost projevu vůle. V případě splnění všech podmínek nutných, soud přistoupí k vydání takového platebního rozkazu.¹²²

Prvá část zkráceného směnečného (šekového) řízení končí tedy vydáním směnečného (šekového) platebního rozkazu, který má povahu rozhodnutí ve věci samé. Ve výroku platebního rozkazu se žalovanému ukládá, aby žalobci zaplatil předmětnou částku nebo podal ve lhůtě stanovené zákonem námitky proti platebnímu rozkazu ode dne jeho doručení.^{123,124}

Proti vydanému směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu se může žalovaný bránit námitkami, jejichž podání ale nesměřuje ke zrušení vydaného platebního rozkazu, ale toliko k tomu, že se zatím nestane pravomocným platebním rozkazem. Aby soud mohl navržené námitky projednat, musí následně nařídit

¹²² KOVAŘÍK, Z.: Směnka a šek v České republice. 6 vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 473, 474, 479

¹²³ Podle § 175 odst. 1 musí být směnečný (šekový) platební rozkaz doručen do vlastních rukou žalovaného.

¹²⁴ KOVAŘÍK, Z.: Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení., Bulletin advokacie, 2000, č. 10. s. 13

námitkové řízení, ve kterém rozhodne, zda platební rozkaz zůstává v platnosti nebo se ruší.¹²⁵

Koncentrace řízení týkající se směnečného (šekového) řízení se projevuje právě ve spojitosti s podáním námitek a to konkrétně v § 175 odst. 1 o. s. ř. a v § 175 odst. 4 o. s. ř. Podle prvně uvedeného ustanovení, § 175 odst. 1 o. s. ř., musí být námitky proti platebnímu rozkazu podány včas, tj. do 8 dnů a žalovaný v nich musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá a podle § 175 odst. 4 o. s. ř. soud k námitkám, které byly později vzneseny, tedy po této lhůtě, již nebude přihlížet. *„Pokud mu (soudu) dojdou námitky až poté, když jednání nařídil, nebo jsou dodatečné námitky vzneseny až při projednání námitek před soudem prvního stupně či dokonce až v odvolacím řízení, potom žádný soud již usnesení o odmítnutí námitek nevydává, postupuje podle ustanovení § 175 odst. 4 o. s. ř., to jest k dodatečným námitkám nepřihlíží, což vyjádří v důvodech svého rozhodnutí.“*¹²⁶

Zákon váže vznesení námitek na určitou lhůtu, která musí být vždy dodržena a soudu tedy umožňuje jednat v námitkovém řízení pouze o těch námitkách, které byly podány včas a pokud žalovaný bude po lhůtě 8 dnů vznášet obranu, která ale nebyla předmětem podaných námitek, tak soud tyto opožděné námitky usnesením zamítne.¹²⁷

O včasnosti podání námitek proti platebnímu rozkazu se ve své judikatuře mnohokrát vyjádřily i soudy. Tak např. podle rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 12. 1994, sp. zn. 5 Cmo 125/94 *„jestliže odpůrce až v odvolacím řízení vznesl požadavek, aby v tomto řízení byl projednán i jeho penalizační nárok vůči navrhovateli, nelze takovému návrhu vyhovět. Předmětem tohoto řízení je toliko posouzení platnosti směnečného platebního rozkazu, který byl vydán soudem prvního stupně, a to jen v rozsahu námitek, které odpůrce uplatnil písemně ve lhůtě stanovené zákonem. V tomto podání se odpůrce o žádných penalizačních nárocích vůči*

¹²⁵ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5 vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 620

¹²⁶ KOVAŘÍK, Z.: Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení., Bulletin advokacie, 2000, č. 10. s. 19

¹²⁷ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5 vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 620

navrhovatelé nezmínil, nevznesl tudíž takovou námitku vůči směnečnému platebnímu rozkazu, a proto není možno ji v tomto řízení posuzovat. ¹²⁸

Dalším kritériem, aby soud mohl vznesené námitky projednat, je to, že námitky musí být vždy odůvodněny. Žalovaný musí stručně vypovědět soudu důvody, které ho vedly k tomu, že na základě vydaného směnečného (šekového) platebního rozkazu odmítl plnit svou povinnost, kterou má vůči věřiteli.¹²⁹ Odůvodněnost námitek řešil ve svém usnesení i Vrchní soud v Praze, podle jehož vyjádření *„námitky musí jednoznačně a nezaměnitelně vymezit skutek či skutky, o které se námitková obrana žalovaného opírá. Námitkové řízení musí mít vymezen svůj předmět, tj., o jaké skutečnosti žalovaný svou obranu opírá. Od toho je logicky odvozen zákonný požadavek stran odůvodněnosti námitek. Právě vyličení okolností, na kterých staví žalovaný svou obranu v námitkách, vymezuje předmět námitkového řízení. Tedy za odůvodněné mohou být považovány jen takové námitky, které dostatečně podávají, ze kterých skutků žalovaný svou obranu vyvozuje. Zcela samozřejmý je požadavek na konkrétnost a nezaměnitelnost těchto skutků.* ¹³⁰

Vzhledem ke koncentrování námitek proti platebnímu rozkazu je podstatné a nutné, aby žalovaný vznesl všechny svoje námitky ihned. Jedná se o námitky procesní (např. námitka místní nepříslušnosti soudu, nezpůsobilosti být účastníkem řízení, procesní nezpůsobilost) a o námitky hmotné, kterými se vyvrací sám směnečný nebo šekový závazek (např. splnění dluhu, započtení, prominutí dluhu, promlčení nároku, pokud i samotná směnka je promlčená). Je potřeba se také zmínit o existenci ještě tzv. kauzálních námitek, které se netýkají platnosti směnky nebo šeku ani nezpochybňují podpisy na nich, ale staví na kauzálních vztazích, pohledávkách, ze kterých příslušná listina vychází.¹³¹ Žalovaný nemusí namítat pouze neplatnost určité části směnky (šeku), ale může podat i námitku úplné neplatnosti směnky. Jak se vyjádřil ve svém rozsudku Vrchní soud v Praze, sp. zn. 5 Cmo 593/96, tak také tento namítaný důvod podléhá koncentrační zásadě a není-li včas taková námitka uplatněna, nebude se jí zabývat ani soud prvního stupně ani soud odvolací; *„pokud jde o námitky odpůrce (úplné neplatnosti směnky) dodatečně vznesené před soudem*

¹²⁸ Srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7.12.1994, sp. zn. 5 Cmo 125/94

¹²⁹ KOVAŘÍK, Z.: Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení., Bulletin advokacie, 2000, č. 10. s. 16

¹³⁰ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.9.2003, sp. zn. 5 Cmo 353/2003

¹³¹ Srov. KOVAŘÍK, Z.: Směnka a šek v České republice. 6 vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 482 a BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5 vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 620

prvého stupně a znovu uvedené v odvolání, jde o nové námitky proti směnce, nejde však o okolnosti, které by vytvářely neodstranitelnou překážku průběhu řízení (soud musí k neodstranitelným překážkám přihlídnout v každé fázi řízení, neboť jde o skutečnosti procesní povahy, nikoliv hmotněprávní), i kdyby byla jejich důvodnost prokázána.“¹³²

Hlavní úlohou námitkového řízení je projednání podaných námitek soudem a vydání rozhodnutí, kterým buď soud směnečný (šekový) platební rozkaz ponechá plně nebo jen částečně v platnosti anebo soud shledá námitky důvodnými a platební rozkaz tak zruší v plném nebo částečném rozsahu. Soud je vždy vázán pouze rozsahem obrany žalovaného, která je vyjádřena ve vznesených námitkách. Pokud žalovaný nepodá proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu námitky vůbec nebo podle § 175 odst. 3 o. s. ř. je nepodá včas a nebudou řádně odůvodněny nebo vezme podané námitky zpět, tak má směnečné (šekový) platební rozkaz účinky pravomocného rozsudku. Pokud se platební rozkaz stane pravomocným, stává se také exekučním příkazem a lze ho vykonat v exekuci na peněžité plnění.¹³³

¹³² Srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.11.1997, sp. zn. 5 Cmo 593/96

¹³³ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5 vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 621, 622

4 SOUHRNNÁ NOVELA OSŘ, ZÁKON Č. 7/2009 SB.- ÚPRAVA KONCENTRACE ŘÍZENÍ

Tvz. souhrnná novela nebo také podle K. Svobody velká doručovací a koncentrační novela občanského soudního řádu, zákon č. 7/2009 Sb., nabyla účinnosti 1. 7. 2009. Jak uvádí důvodová zpráva k této novele, základními oblastmi, které souhrnná novela měla za cíl změnit, byla nová úprava systému doručování, zjednodušení systému protokolace, efektivní obrana proti průtahům v řízení, omezení rozsahu odůvodnění rozhodnutí soudu, posílení notáře jako soudního komisaře v dědickém řízení a odstranění nedostatků, které vyplývají z poznatků praxe.¹³⁴ Vzhledem k tématu mé diplomové práce je podstatná změna týkající se efektivní obrany proti průtahům v řízení. Ještě před touto souhrnnou novelou civilní proces rozeznával určité druhy koncentrace řízení, podle K. Svobody šlo o dva základní typy koncentrace. „*Zralá koncentrace. Tedy koncentrace, k níž dochází ve chvíli, kdy již lze předpokládat, že veškeré podstatné skutečnosti byly do sporu vneseny a podstatné důkazy byly již stranami navrženy a soudem provedeny. Předběžná (předčasná) koncentrace. Tedy koncentrace, která nastává za situace, kdy je ještě předčasné tvrdit, že veškerá pro rozhodnutí důležitá fakta již byla během řízení tvrzena a stala se předmětem zjišťování.*“¹³⁵ Jako příklad zralé koncentrace lze uvést § 119a odst. 1, 2 o. s. ř. nebo již zrušený § 118c o. s. ř., předčasnou koncentrací je pak ustanovení § 114c o. s. ř. a § 118b o. s. ř., v nynějším znění.

Zákonodárce svůj úkol zefektivnit obranu proti průtahům v řízení promítnul v institutu tzv. kvalifikované výzvy podle § 114b o. s. ř., který nevnáší do tohoto ustanovení žádné novinky, došlo pouze ke zpřesnění dosavadního znění a použití kvalifikované výzvy v souvislosti s institutem přípravného jednání. Nově ale došlo k zavedení tzv. přípravného jednání podle § 114c o. s. ř., k úpravě zákonné koncentrace řízení, u níž došlo ke zpřísnění a zároveň ke zrušení koncentrace rozhodnutím soudu, která byla vyjádřena v § 118c o. s. ř.¹³⁶ Ke zrušení § 118c o. s. ř. bez náhrady došlo „*zřejmě proto, že tvůrci novely počítají s tím, že většina řízení bude přímo ze zákona zkoncentrována nově zaváděným ustanovením § 114c o. s. ř.,*

¹³⁴ Důvodová zpráva k novele o. s. ř. provedené zákonem č. 7/2009 Sb. [online]. PSP. Tisk č. 478/0 [cit. 15. 11. 2013]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=478&CT1=0>>

¹³⁵ SVOBODA, K.: Dokazování. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, s. 156, 157

¹³⁶ BARTONÍČKOVÁ, K., KRIVÁČKOVÁ, J.: Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. Právní rozhledy, 2009, č. 17, s. 611

případně na základě ustanovení § 118b odst. 1 věta druhá nového o. s. ř. Nebude tedy třeba čekat na návrh některého z účastníků. ¹³⁷

4.1. Projev koncentrace řízení v přípravném jednání

Projevem koncentrace řízení v přípravném jednání je institut tzv. kvalifikované výzvy podle § 114b o. s. ř., který byl ale zaveden už velkou novelou o. s. ř., souhrnná novela ho jen modifikovala v souvislosti se zavedením přípravného jednání. Kvalifikovanou výzvou se již v dalších kapitolách nebudu zabývat, neboť mám za to, že jsem jí dostatečně rozebrala v kapitole 3.1. Dalším projevem koncentrace řízení je tzv. přípravné jednání dle § 114c o. s. ř.

4.1.1. Přípravné jednání dle § 114c o. s. ř.

„Přípravné jednání dává soudci, který chce postupovat předvídatelně, skvělou příležitost, aby vešel s účastníky do méně formálního styku, bod po bodu s nimi probral jejich jednotlivá tvrzení (dílčí skutky), vyjasnil okruh sporných a nesporných skutečností, sdělil jim, kde musí „přidat“, aby neprohráli, poskytl jim o tom potřebná poučení a připravil je na to, co se bude odehrávat u prvního jednání ve věci. ¹³⁸

Přípravné jednání bylo do civilního procesu zavedeno již novelou o. s. ř. provedenou z. č. 59/2005 Sb., která nabyla účinnosti od 1. 4. 2005. Znění § 114c o. s. ř. před souhrnnou novelou obsahoval institut tzv. soudního roku. Tento institut soud využíval v rámci přípravy jednání, ve kterém zjišťoval stanoviska účastníků jednání, návrhy na provedení důkazů a měl se snažit o uzavření smíru mezi spornými stranami; institut přípravného jednání je ve svém výsledku shodný s institutem soudního roku.¹³⁹ Novelou o. s. ř. z roku 2009 se obsah a účel přípravného řízení víceméně nezměnil; novela ale zavedla do tohoto institutu koncentraci řízení a případné negativní následky spojené s nedostavením se k přípravnému jednání (§ 114c odst. 4 a 6 o. s. ř.).¹⁴⁰ Cílem přípravného jednání ve znění novely bylo

¹³⁷ SVOBODA, K.: Dokazování. Praha: ASPI-Wolters-Kluwer, 2009, s. 177

¹³⁸ JIRSA, J.: Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami. Právní rozhledy, 2011, č. 5, s. 153

¹³⁹ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 79

¹⁴⁰ BARTONÍČKOVÁ, K., KRIVÁČKOVÁ, J.: Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. Právní rozhledy 2009, č. 17, s. 611

urychlit řízení, co nejlépe připravit jednání, aby bylo možné věc rozhodnout již při prvním jednání ve věci.

Jak lze dovodit z § 114c odst. 1 o. s. ř., nemělo by dojít k situaci, kdy se soudu nepodaří věc rozhodnout při jediném nařízeném jednání. Aby přípravné jednání splnilo svůj cíl, je významné jen za situace, kdy bude potřebné nařídit pro rozhodnutí ve věci jednání. Přípravného jednání nebude třeba v případech, kdy soud může vydat rozhodnutí na základě předložených listinných důkazů, pokud se účastníci dohodli na rozhodnutí věci bez nařízení jednání nebo se vzdali práva na projednání věci nebo jsou splněny podmínky pro vydání platebního či směnečného (šekového) platebního rozkazu. Kdyby bylo přípravné jednání nařízeno, vedlo by ve svém konečném důsledku k ještě větším průtahům v řízení.¹⁴¹ Další podmínkou, se kterou zákon spojuje nařízení přípravného jednání je situace, kdy nebylo nebo nemohlo být postupováno podle § 114a odst. 2 o. s. ř. nebo pokud soud nevyužil tzv. kvalifikované výzvy podle § 114b o. s. ř.; využití kvalifikované výzvy jednou provždy vylučuje nařídit přípravné jednání. „*Zakotvením této negativní podmínky se zákonodárce zřejmě chtěl vyhnout nadbytečnému zatěžování účastníků řízení a nevhodnému vrstvení těchto institutů, kdy oba mají sloužit ke stejnému účelu.*“¹⁴² Soud nenařídí také přípravné jednání, pokud by se nejevilo účelným¹⁴³; zejména proto, že okolnosti případu (půjde o věc, která není z hlediska zjišťování skutkového stavu obtížná) svědčí věcné možnosti rozhodnout při jediném jednání, což se odvíjí od skutečností, které jsou vylíčeny v návrhu nebo v žalobě.¹⁴⁴

Jelikož s přípravným jednáním jsou svázány závažné dopady na jejich účastníky, soud je povinen, jak vyplývá z ustanovení § 114c odst. 2 o. s. ř., předvolat k přípravnému jednání všechny účastníky a jejich zástupce, popřípadě další osoby, je-li jich při jednání třeba. Včasné a řádné předvolání musí být všem doručeno nejméně 20 dnů před konáním přípravného jednání. Zásilka s předvoláním musí být účastníkům doručena do vlastních rukou, přičemž náhradní doručení je vyloučeno,

¹⁴¹ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 80

¹⁴² KRIVÁČKOVÁ, J., HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Devět měsíců od účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. Právní rozhledy, 2010, č. 12, s. 441

¹⁴³ Přípravné jednání může být nařízeno jak v řízení sporném, tak ti nesporném na rozdíl od kvalifikované výzvy, která se vztahuje pouze na řízení sporná.

¹⁴⁴ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 531

stejně platí i u doručování kvalifikované výzvy; náhradní doručení v obou případech není vyloučeno, pokud se doručuje předvolání k přípravnému jednání prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky.¹⁴⁵ „Pokud se některému z účastníků nepodaří předvolání k přípravnému řízení doručit přímo do vlastních rukou, a to ani při případném opakovaném pokusu, bude zřejmě namíste provést „běžné“ ústní jednání. Při takovém „běžném“ jednání však ke koncentraci řízení stejně dojde k okamžiku, kdy bude prvé (nepřípravné) jednání skončeno.“¹⁴⁶

Ve výsledku souhrnná novela klade na účastníky řízení vyšší nároky, co se týče jejich aktivní účasti na řízení. Jak pro žalobce, tak pro žalovaného má nedostavení se k přípravnému jednání negativní dopady. Pokud se podle § 114c odst. 6 o. s. ř. po řádném a včasném předvolání, řádném doručení žaloby a aniž by se z důležitého důvodu omluvil, nedostaví k přípravnému jednání žalovaný, tak má soud za to, že žalobou uplatňovaný nárok uznává a na základě této skutečnosti vydá soud kontumační rozsudek pro uznání podle § 153a odst. 3 o. s. ř. „K uznání zde dochází proto, že přípravné jednání je vlastně obdobou kvalifikované výzvy (§114b) a nedostavení se k přípravnému jednání je sankcionováno shodně jako nevyjádřením se ve smyslu § 114b odst. 5.“¹⁴⁷ Když se žalovaný nedostaví k přípravnému jednání bez toho, aniž by se včas omluvil a uvedl důležitý důvod, který mu v tom brání a navíc právě tento důležitý důvod mu bránil se včas omluvit (např. pro vážný zdravotní stav), tak ani v takovém případě zde není možnost domáhat se zrušení rozsudku pro uznání z výše uvedeného důvodu. Podle některých názorů je neexistence úpravy takové situace zákonodárcem nedostatkem; zákonodárce situaci mohl vyřešit elegantní cestou v tom směru, že místo rozsudku pro uznání by soud vydal v případě, že se žalovaný nedostaví, rozsudek pro zmeškání, což by pro něj nemělo takové fatální následky jakým je prohra ve sporu. O negativních následcích nedostavení se k přípravnému jednání musí být žalovaný poučen již v předvolání k takovému jednání. Cestou rozsudku pro uznání nebude soud postupovat, jestliže jsou splněny podmínky pro rozhodnutí o zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby; tato rozhodnutí mají logicky přednost.¹⁴⁸

¹⁴⁵ JIRSA, J.: Souhrnná novela občanského soudního řádu-příležitost ke změně. Právní rozhledy, 2009, č. 6, s. 198

¹⁴⁶ SVOBODA, K.: Dokazování. Praha: ASPI-Wolters-Kluwer, 2009, s. 177

¹⁴⁷ Důvodová zpráva k novele o. s. ř. provedené zákonem č. 7/2009 Sb. [online]. PSP. Tisk č. 478/0 [cit. 20. 11. 2013]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=478&CT1=0>>

¹⁴⁸ BARTONÍČKOVÁ, K., KRIVÁČKOVÁ, J.: Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. Právní rozhledy, 2009, č. 17, s. 611

Ve stavu, kdy se nedostaví k přípravnému jednání žalobce, i když byl řádně a včas předvolán a z důležitých důvodů se neomluvil, soud řízení zastaví, jak deklaruje § 114c odst. 7 o. s. ř. Opět, stejně jako u žalovaného, se musí žalobci o tomto dostat poučení již v předvolání. Pokud soud bude nucen řízení zastavit, je podstatné uvést fakt, že usnesení o zastavení řízení nezakládá překážku rei iudicatae (překážku věci rozhodnuté) a žalobce má tak právo podat žalobu opětovně.¹⁴⁹ Postup podle § 114c odst. 6 a odst. 7 o. s. ř. se neuplatní ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř. a u žalovaného také ve věci, v nichž nelze uzavřít a schválit smír podle § 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.

4.1.1.1. Obsah přípravného jednání

Předseda senátu podle § 114c odst. 3 písm. a) až e) o. s. ř. v přípravném jednání zjišťuje společně s účastníky, jestli jsou splněny podmínky řízení; pokud nejsou splněny, přijme předseda senátu případná opatření k odstranění zjištěného nedostatku, dále vyzve účastníky řízení, aby doplnili do protokolu tvrzení, která jsou podstatná pro věc, která jsou předmětem řízení, návrhy na provedení důkazů k jejich prokázání a další procesní povinnosti jako např. povinnost dostavit se ke znalci. I zde se uplatní poučovací povinnost podle § 118a o. s. ř. Ačkoliv tato poučovací povinnost, která byla zavedena do našeho civilního procesu tzv. velkou novelou, se vztahuje k jednání ve věci, tak soudní praxe došla k závěru, že poučovací povinnost obsaženou v § 118a o. s. ř. lze poskytnout už v rámci přípravy a to nejen u přípravného jednání podle § 114c o. s. ř., které je k takovému poučení doslova předurčeno (podle § 118a odst. 3 písm. b) o. s. ř. zde poučovací povinnost podle § 118a o. s. ř. platí obdobně). U kteréhokoliv poučení není významná forma, ale obsah samotné poučovací povinnosti, jejímž cílem je zejména to, aby účastník byl konkrétně poučen, nebyl zaskočen postupem soudu a měl možnost dotvrdit rozhodné skutečnosti a navrhnout důkazy.¹⁵⁰ V přípravném jednání by se měl předseda senátu také pokusit v každém případě o smír mezi spornými stranami podle § 99 o. s. ř.; *„pokud pokus o smír nevyjde, mělo by být zcela jednoznačně vyjasněno za aktivní součinnosti účastníků, v čem není mezi nimi sporu a co naopak zůstalo sporné, a avizováno, jaké důkazy budou ke sporným skutečnostem při jednání prováděny. Po*

¹⁴⁹ Podle § 10 odst. 3 zákona č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích, má soud povinnost žalobci vrátit i zaplacený soudní poplatek.

¹⁵⁰ JIRSA, J.: Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami. Právní rozhledy, 2011, č. 5, s. 153

*takovém přípravném jednání, navíc s důsledky zákonné koncentrace řízení, bude již pramálo důvodů pro to, aby při následném jednání ve věci nebylo rozhodnuto.*¹⁵¹

Podle písm. d) a e) výše zmiňovaného ustanovení může také předseda senátu nařídit první setkání s mediátorem podle § 100 odst. 3 o. s. ř., anebo může uložit účastníkům také splnit další procesní povinnosti, které jsou eminentní k dosažení účelu řízení.

Povinnosti, které jsem uvedla výše, musí účastníci řízení splnit nejpozději do skončení přípravného jednání, jak uvádí § 114c odst. 4 o. s. ř.; v tomto bodě se právě projevuje koncentrace řízení týkající se přípravného jednání. Je možné z důležitých důvodů, aby předseda senátu poskytl účastníkům lhůtu, ale pouze na jejich žádost a to proto, aby mohli doplnit rozhodné skutečnosti a důkazy k věci a to do uplynutí této lhůty, která nesmí být, jak vyplývá ze znění zákona, delší než 30 dnů.

Pokud by ze skutečností a důkazů doplněných účastníkem jedné strany vyplynula jiná obrana pro druhého účastníka, tak lze v souladu se zásadou rovnosti stran takovou lhůtu poskytnou i druhé straně.¹⁵²

Může dojít k situaci, kdy soud správně neposoudí náročnost přípravného jednání a bude mít tak na projednání skutkového stavu věci nedostatek času. Zde se pak nabízí vícero způsobů řešení, která byly mnohokrát předmětem odborné diskuze a objevují se na takovou situaci i různé názory. První možností je již zmíněná lhůta, ve které mohou účastníci doplnit potřebné skutečnosti a důkazy, ale tento prostředek lze použít, jen pokud to některý z účastníků navrhne; komplikace pro soud to může mít až za situace, když tak žádný účastník neprovede. Druhou možností je pak názor, že soudce by měl s náročností přípravného jednání už dopředu trochu počítat a z toho důvodu nařídit více přípravných jednání. Z pohledu soudu v důsledku jeho zatíženosti různými jednáními je toto řešení nepraktické; dalším negativním hlediskem je, že když soudce nařídí více přípravných jednání, řádně k nim účastníky předvolá, ale již při prvním přípravném jednání zjistí, že je dostačující pro účely přípravy, nelze jednoznačně tvrdit, že koncentrace řízení nastane již se skončením tohoto prvního přípravného jednání, nehledě na další řádně nařízená přípravná jednání. Třetí možností je pak přípravné jednání odročit, ačkoliv to zákon výslovně neuvádí. Proto je sporné tvrdit, že když zákon umožňuje odročit jednání, zda ho lze

¹⁵¹ JIRSA, J.: Souhrnná novela občanského soudního řádu-příležitost ke změně. Právní rozhledy, 2009, č. 6, s. 198

¹⁵² DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 533

odročit i během jeho přípravy. Odročením dojde k tomu, že soud nařídí další přípravné jednání. Čtvrtou, poslední možností by mohlo být přerušeni přípravného jednání, jehož cílem není zastavení přípravného jednání, ale pouze přerušeni po dobu existence určité překážky, která pokud bude odstraněna, tak jednání bude pokračovat. Občanský soudní řád přerušeni přípravného jednání v žádném ze svých ustanovení neuvádí, ale soudy se ve většině případů k tomuto postupu uchylují.¹⁵³

V souvislosti se skončením přípravného jednání má předseda senátu znovu povinnost poučovací. Před skončením přípravného jednání soud musí účastníky řízení o koncentraci, která spočívá v tom, že ke skutečnostem a důkazům účastníka již nebude moci soud přihlížet po skončení přípravného jednání (jak dokládá § 114c odst. 5 o. s. ř.) nebo po uplynutí lhůty, která byla účastníkům dána podle § 114c odst. 4 o. s. ř. Podle odborného názoru J. Křiváčkové a K. Hamul'ákové, které se touto problematikou hlouběji zabývaly, je úprava poučení až před skončením přípravného jednání ale nepraktická; účastníci by o těchto skutečnostech měli být poučeni již v předvolání k přípravnému jednání, aby se na něj mohli dobře připravit. V praxi pak často dochází k situacím, kdy soud provede poučení v předvolání, ale opomene účastníky poučiti před samotným skončením přípravného jednání. Obě výše zmíněné autorky se však domnívají, že pokud by k tomu došlo, ačkoliv by jinak šlo o řádné poučení v předvolání, tak by absence poučení před skončením přípravného jednání nebyla důvodem pro podání odvolání podle § 205 odst. 2 písm. c) o. s. ř. z toho důvodu, že nejde o vadu, která by měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Může dojít i k tomu, že soud nepoučí účastníky dle § 114c odst. 5 o. s. ř., ale pouze podle § 119a o. s. ř. Zde sice půjde o procesní vadu, ale ne o takovou, která by mohla vést opět k nesprávnému rozhodnutí ve věci. Účastníci pak mají možnost tvrditi skutečnosti a navrhopvat důkazy až do vyhlášení rozhodnutí ve věci samé.¹⁵⁴ Poučení se neuplatní u věcí uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř.; poučení je také potřeba zaznamenat. *„Aby mohl nastat efekt koncentrace, soud účastníka musí poučiti nejen o formální podstatě koncentrace, tedy o tom, že k určitému okamžiku řízení dojde k ustavení skutkového a důkazního „stop stavu“, ale je navíc povinen účastníku,*

¹⁵³ Srov. HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 88, 89 a KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Devět měsíců od účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. Právní rozhledy, 2010, č. 12, s. 441

¹⁵⁴ KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Devět měsíců od účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. Právní rozhledy, 2010, č. 12, s. 441

*jemuž hrozí prohra ve sporu, sdělit i to, z jakých důvodů mu procesní neúspěch hrozí. Jinak by poučení nebylo dostatečně konkrétní a byl by popřen smysl koncentrace řízení.*¹⁵⁵ Nové skutečnosti a důkazy lze po skončení přípravného jednání uplatnit jen za podmínek, které jsou stanoveny v § 118b odst. 1 o. s. ř. Tyto podmínky jsou jednotné jak pro koncentraci v souvislosti se skončením přípravného jednání, tak pro koncentraci v souvislosti se skončením prvního jednání ve věci, proto je blíže rozeberu v následující kapitole (kapitola 4.2.).

4.2. Projev koncentrace řízení v jednání samém

S účinností tzv. souhrnné novely o. s. ř. od 1. 7. 2009 došlo ke zrušení soudcovské (vhodné) koncentrace, která se dle důvodové zprávy neosvědčila. Koncentrace řízení dle § 118b o. s. ř. (zákonná) byla nadále zachována, došlo k jejímu zpřísnění a k úpravě znění v důsledku zavedení přípravného jednání dle § 114c o. s. ř. Koncentrace v jednání samém (§ 118b o. s. ř.) už se nevztahovala na řízení v ní vymezená, jak tomu bylo do účinnosti souhrnné novely, ale nyní je upravena obecně, je zcela věcně neomezená. Jestliže nastane některá z výjimek z výše obou uvedených koncentrací, tak řízení bude zkoncentrováno v souvislosti s vyhlášením rozhodnutí ve věci podle § 119a odst. 1 o. s. ř.

4.2.1. Koncentrace řízení dle § 118b o. s. ř.

Provedl-li soud ve věci přípravné jednání podle § 114c o. s. ř., dochází ke koncentraci (k okamžiku, do kdy musí účastníci uvést rozhodné skutečnosti a označit důkazy) do skončení přípravného jednání nebo ke koncentraci dojde do uplynutí lhůty, kterou dal soud účastníkům, aby doplnili svá tvrzení a důkazy; lhůta, jak dokládá § 114c odst. 4 o. s. ř., nesmí být delší než 30 dnů. Pokud předseda senátu nenařídí přípravné jednání, uplatní se koncentrace dle § 118b odst. 1 o. s. ř., kdy účastníci sporného řízení mohou relevantně tvrdit rozhodné skutečnosti a označit důkazy do skončení prvního jednání ve věci. Účastníkům může být také soudem poskytnuta lhůta, do které mohou účastníci doplnit tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností. Stanovení této lhůty soudem nemusí být podloženo návrhem

¹⁵⁵ SVOBODA, K.: Nove instituty českého civilního procesu. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 58

účastníků jako je tomu u lhůty u přípravného jednání podle § 114c odst. 4 o. s. ř. Délka této lhůty není omezena, záleží na úvaze soudu (jde o lhůtu soudcovskou) a stanoví ji podle okolností procesní situace.¹⁵⁶ Vzhledem k tomu, že lhůtu určuje soud, tak při určení její délky bude přihlížet k náročnosti projednávané věci, aby lhůta poskytla dostatečný časový prostor pro zjištění rozhodných skutečností a důkazů a v důsledku toho se soud nemusí obávat situace, kdy by nedostatečně takové skutečnosti a důkazy zjistil, jako tomu je u přípravného jednání, kde délka lhůty nesmí být více jak 30 dnů.¹⁵⁷ „V případě, že procesní strana bezdůvodně v dostatečné lhůtě neuvede žádná tvrzení ani návrhy, lze s vysokou pravděpodobností usuzovat, že žádnými takovými účelnými procesními prostředky nedisponuje a snaží se jen protahovat spor. Uplatní se tedy skutková domněnka, že prekludovaná skutková řízení a důkazní návrhy jsou bezvýznamné a nemohou zjišťovaný skutkový stav ovlivnit. Postup soudu v takovém případě není ukládáním trestu, tedy přímé sankce procesní straně. Účelem civilního procesu není trestání osob zúčastněných na řízení a obsahem občanského soudního řádu není ukládání trestu, jež se mohou uplatnit jen zcela okrajově a výjimečně (uložení pořádkové pokuty nebo vykázání z jednací místnosti apod.).“¹⁵⁸

4.2.1.1. Výjimky, kdy se koncentrace dle § 118b o. s. ř. neuplatní

Jde o případy, kdy koncentrace nenastane skončením prvního jednání ve věci, ale řízení je zkoncentrováno až vyhlášením rozhodnutí ve věci samé; jde o koncentraci řízení dle § 119a o. s. ř. Tyto výjimky se vztahují i na koncentraci dle § 114c o. s. ř., kdy rozhodné skutečnosti a důkazy lze uplatnit i po skončení přípravného jednání, nejpозději však zase do vyhlášení rozhodnutí ve věci. Po lhůtě, která je stanovena v § 119a o. s. ř., tedy po vyhlášení rozhodnutí, lze další nové skutečnosti a důkazy uvést jen v případech, které jsou vymezeny v § 205a písm. a) až f) o. s. ř. Výjimky z obou koncentrací podle § 118b o. s. ř. jsou:

1. Skutečnosti a důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků.

Smyslem této výjimky je, aby účastníci sporného řízení měli možnost

¹⁵⁶ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 551

¹⁵⁷ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 95

¹⁵⁸ MACUR, J.: K problematice urychlování civilního soudního řízení. Právní rozhledy, 2002, č. 3, s. 126

vzdorovat důkazům, u nichž může být prokázána nevěrohodnost. Stranám během řízení není známo, jak soud klasifikuje jednotlivé důkazy (to bude vyplývat z odůvodnění rozhodnutí), a proto stranám musí být dána šance, aby mohly již před prvostupňovým soudem vyvrátit věrohodnost již skutečně provedeného důkazu (takový důkaz může být lživý, podvodný).¹⁵⁹ Tuto výjimku komentovaly ve svých rozhodnutích několikrát Nejvyšší soud a Ústavní soud; jejich názory jsou ale odlišné. Co se týče názoru Nejvyššího soudu, tak podle jeho vyjádřeného názoru je výše uvedenou výjimku potřeba vykládat striktně podle jejího znění, kdy dle něho:

„Zpochybněním věrohodnosti důkazních prostředků se v první řadě rozumí tvrzení a pomocí důkazů prokázání takových skutečností, které vyvrací závěry soudu prvního stupně o tom, že určitý důkazní prostředek je nevěrohodný (a že proto z něj nelze při zjišťování skutkového stavu věci vycházet) nebo že je věrohodný (a že tedy je třeba na něm vybudovat zjištění skutkového stavu, popřípadě které vedou k závěru, že důkazní prostředek měl být správně z hlediska své věrohodnosti hodnocen soudem prvního stupně jinak. Zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků může spočívat i na takových skutečnostech, které-kdyby byly prokázány-mohou mít samy o sobě nebo ve spojení s již známými skutečnostmi jen vliv na hodnocení provedených důkazních prostředků, z nichž vychází rozhodnutí soudu prvního stupně, z hlediska jejich věrohodnosti. Věrohodnost důkazního prostředku může být zpochybněna např. tehdy, bude-li tvrzeno a prokázáno, že svědek vypovídal o věci pod vlivem návodu nebo výhrůžky (tedy „křivě“), že listina je ve skutečnosti falzifikátem apod.“¹⁶⁰ Ústavní soud se k názoru Nejvyššího soudu staví opačně, má za to, že jde o přespříliš formalizovaný názor, který je v disharmonii s představou o spravedlivém soudním rozhodování. Ústavní soud nečiní rozdíl mezi věrohodností a pravdivostí důkazního prostředku. Pokud by soudy vycházely z výše uvedeného stanoviska Ústavního soudu, neměla by koncentrace řízení smysl.^{161,162}

„Dosud nevyřešené dilema, jak nakládat se zpochybňujícím důkazem (zda je z něj možné učinit i pozitivní skutková zjištění či nikoliv) a problém, zda zůstává koncentrace zachována, pokud byl úspěšně zpochybněn stěžejní důkaz (a skutková zjištění soudu se proto posunula zcela novým směrem), je jednou z nejzásadnějších

¹⁵⁹ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 552

¹⁶⁰ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.7.2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003

¹⁶¹ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J.: Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. Právní rozhledy 2009, č. 17, s. 611

¹⁶² Srov. nález Ústavního soudu ze dne 7.2.2006, sp. zn. IV. ÚS 125/05

slabin českého systému koncentrací. ¹⁶³

2. Skutečnosti a důkazy, které nastaly po přípravném, a nebylo-li provedeno, po prvním jednání.

V případě, že se objeví skutečnosti a důkazy po přípravném resp. po prvním jednání ve věci, nedojde ke zkoncentrování řízení okamžikem skončení přípravného jednání, resp. skončením prvního jednání ve věci. Potom mohou účastníci civilního řízení tvrdit další skutečnosti a navrhopvat důkazy až do doby, než soud prvního stupně vyhlásí rozhodnutí ve věci, jak dokládá § 119a odst. 1 o. s. ř.

3. Skutečnosti a důkazy, které účastník nemohl bez své viny včas uvést.

U této výjimky lze vyjít z judikátu Nejvyššího soudu, který se vyjádřil k pojmu „důkaz, který účastník nemohl bez své viny včas uvést“. Ve svém judikátu uvádí, že „skutečnosti a důkazy jsou nové pouze tehdy, jestliže účastník-přestože v době původního řízení objektivně vzato existovaly-je nemohl bez své viny (proto, že o nich nevěděl a ani jinak z procesního hlediska nezavinil nesplnění své povinnosti tvrzení či povinnosti důkazní) v tomto původním řízení použít.“ ¹⁶⁴

4. Skutečnosti a důkazy, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř.

K uplatnění této výjimky soud přistoupí a předseda senátu vyzve účastníky k doplnění rozhodujících skutečností tehdy, pokud má předseda senátu za to, že věc, která je předmětem řízení, může být po právní stránce posouzena jinak než podle dosavadního právního názoru účastníka. Vyzve-li tedy předseda senátu účastníka jedné nebo druhé strany, aby doplnili rozhodující skutečnosti, jak vyplývá z ustanovení § 118a odst. 2 o. s. ř., má pak účastník možnost doplnit skutečnosti a důkazy kdykoliv během řízení až do vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně. ¹⁶⁵

Dalšími výjimkami, kdy se koncentrace řízení podle § 118b neuplatní je, pokud půjde v řízení o věc uvedenou v § 120 odst. 2 o. s. ř. ¹⁶⁶ Ke koncentraci řízení

¹⁶³ SVOBODA, K.: Dokazování. Praha: ASPI-Wolters-Kluwer, 2009, s. 171

¹⁶⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.9.2002, sp. zn. 20 Cdo 1170/2001

¹⁶⁵ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 104, 105

¹⁶⁶ § 120 odst. 2 o. s. ř. „ve věcech, v nichž lze zahájit řízení i bez návrhu, jakož i v řízení o povolení uzavřít manželství, v řízení o určení a popření rodičovství, v řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení, v řízení o osvojení, v řízení o jmenování rozhodce nebo předsedajícího rozhodce, v řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu, v řízení o neplatnosti výpovědi z nájmu bytu, v řízení o jednostranném zvýšení nájemného z bytu, v řízení o zákonnosti zajištění cizince a o jeho propuštění a v řízení o některých otázkách obchodních společností, družstev a jiných právnických osob je soud povinen provést i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány.“

také nedochází v případě, že účastníci řízení nebudou o koncentraci, která se uplatní do skončení prvního jednání ve věci (a jestliže se nekonalo přípravné jednání dle § 114c o. s. ř.), poučení. Tato poučovací povinnost podle § 118b o. s. ř., podle níž účastníci musí rozhodné skutečnosti a důkazy uvést do skončení prvního jednání, popř. do lhůty, která byla soudem účastníkům dána, není sice v zákoně explicitně vyjádřena, lze ji však dovodit z obecné poučovací povinnosti podle § 5 o. s. ř., podle níž soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech. Souhlasím s názorem K. Bartoníčkové a J. Křiváčkové, podle nichž by bylo i přes existenci obecné poučovací povinnosti vhodné, výslovné zakotvení tohoto poučení kvůli případným dopadům koncentrace řízení pro účastníky.¹⁶⁷

4.2.1.2. Koncentrace řízení dle § 118b a změna žaloby, přistoupení dalšího účastníka nebo záměna účastníka

Pokud byla účastníkovi řízení soudem umožněna **změna žaloby** podle § 95 o. s. ř., není tím prolomena koncentrace řízení podle § 118b o. s. ř. V souvislosti s tímto je potřeba mít na paměti, jak s k tomu také vyjádřil Nejvyšší soud, že *„o změnu žaloby (§ 95 o. s. ř.) jde nejen tehdy, domáhá-li se žalobce něčeho jiného než v původní žalobě, ale rovněž v případě, že žalobce sice i nadále požaduje stejné plnění (stejně kvality a stejného rozsahu), ale na základě jiného skutkového stavu (skutkového základu věci), než jak ho vyličil v původní žalobě.“*¹⁶⁸ Účastník, který požádal o změnu žaloby, tak nebude moci vzhledem ke koncentračním účinkům tvrdit nové skutečnosti a navrhopvat důkazy, které se vztahují k takto změněné žalobě. Proto pro žalobce v tomto případě nebude jiným východiskem než to, aby podanou žalobu vzal zpět a podal žalobu novou nebo podal žalobu další, což logicky povede k dalším průtahům v projednávané věci.¹⁶⁹

Změna žaloby je spojena nejen s jiným vymezením žalobního petitu, ale i s tvrzením dalších skutečností a důkazů, žalobce chce a tedy i tvrdí něco navíc. Když mu to nebude umožněno, povede změna žaloby většinou k neúspěchu ve sporu. Proto by

¹⁶⁷ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J.: Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. Právní rozhledy, 2009, č. 17, s. 611

¹⁶⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.5.2005, sp. zn. 29 Odo 382/2005

¹⁶⁹ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 112, 113

bylo namíste se spíše přiklonit k takové úpravě, jako je tomu, pokud do řízení vstoupí další účastník nebo dojde k záměně účastníka.¹⁷⁰

Jinak je tedy upraveno **přistoupení dalšího účastníka a záměna účastníka**. Pokud podle § 118b odst. 2 o. s. ř. dojde-li k přistoupení dalšího účastníka podle § 92 odst. 1 o. s. ř. nebo k záměně účastníka podle § 92 odst. 2 o. s. ř., tak nastávají ve vztahu s novými účastníky účinky koncentrace řízení dle § 118b o. s. ř. až skončením prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka a které se ve věci konalo. „*Nově přistoupivší účastníci mají možnost uvádět nové skutečnosti a důkazy jak do skončení jednání, ve kterém vstoupili do řízení (pokud se tak stalo při jednání), ale i v průběhu dalšího nařízeného (a samozřejmě i konaného) jednání.*“¹⁷¹ Ačkoliv tedy občanský soudní řád připouští záměnu účastníka a přistoupení dalšího účastníka, ale z judikatury Nejvyššího soudu je možné dovodit opak, soud se staví spíše proti přistoupení dalšího účastníka. Na základě jeho názoru „*přistoupení dalšího účastníka do řízení soud nepřipustí zejména tehdy, kdyby v důsledku něho nastal nedostatek podmínky řízení pro který by bylo nutné řízení zastavit, kdyby nebylo nepochybné, čeho se žalobce domáhá proti tomu, kdo má do řízení přistoupit na straně žalovaného, kdyby nebylo jednoznačné, čeho se proti žalovanému domáhá ten, kdo má do řízení přistoupit jako další žalobce.*“ Anebo přistoupení dalšího účastníka „*nesmí být v rozporu se zásadou hospodárnosti řízení. Důvody k tomu, aby přistoupení dalšího účastníka do řízení bylo připuštěno, nejsou zpravidla dány tehdy, jestliže tento postup vyvolává další dokazování, které by jinak nebylo potřebné a ve svých důsledcích vede k oddálení rozhodnutí věci mezi dosavadními účastníky řízení.*“¹⁷² O výše uvedených úkonech musí být účastníci poučeni již v předvolání k takovému jednání. Pokud poučovací povinnost soud nesplní, ač dojde k těmto úkonům, tak pak mohou účastníci tvrdit rozhodné skutečnosti a uvádět důkazy až do vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně, jak je vymezeno v § 119a odst. 1 o. s. ř.

¹⁷⁰ SVOBODA, K.: Dokazování. Praha: ASPI-Wolters-Kluwer, 2009, s. 177, 179

¹⁷¹ HAMUL'ÁKOVÁ, K.: Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 110

¹⁷² Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9.10.2008, sp. zn. 25 Cdo 2940/2008 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.5.2005, sp. zn. 33 Odo 503/2004

5 KONCENTRACE ŘÍZENÍ V PRÁVNÍCH ÚPRAVÁCH V EVROPĚ

5.1. Koncentrace řízení ve Spolkové republice Německo

Pro kapitolu koncentrace řízení v Evropě jsem si vybrala Spolkovou republiku Německo, která je naší sousední zemí a v mnoha ohledech jsme se v civilním právu procesním nechali inspirovat právě právními úpravami západních zemí, tudíž i Německem.

Základním právním předpisem civilního práva procesního v Německu je Zivilprozessordnung (ZPO; civilní soudní řád), z 30. 1. 1877, který se stal účinným až o dva roky později.¹⁷³

Jako u nás, tak i v Německu došlo k mnoha významným novelizacím ZPO, mezi které patří také „zjednodušující novela“ (Vereinfachungsnovelle) z roku 1977. Nejčastěji zmiňovaným důvodem pro novelizaci byla nadměrná délka trvání procesů a hlavní přání reformy bylo zaměřeno na urychlení procesů. Panovala všeobecná shoda, že civilní spor trval příliš dlouho. Podpořeno to také bylo statistickými čísly, řadou literatury a příkladů, ve kterých se mluvilo o dlouhém trvání procesů, a které předpokládaly a požadovaly zjednodušení a koncentraci procesů. Vzhledem k problémům, které přinesly dlouhé trvání procesů, je možné uvést následující: Za prvé, splnění úkolů civilního procesu by mohly být ohroženy, když právní mír nebude obnoven v přiměřené lhůtě a žalobce nebude moci dosáhnout svého nároku. Za druhé, každý proces přináší pro každého zúčastněného kromě hospodářských a finančních důsledků a nejistot také často s nimi spojenou těžkou psychickou zátěž. Za třetí, nadměrná délka řízení zatěžuje zbytečně soudy a advokáty a vyvolává další zpoždění jiných procesů. Za čtvrté, to přináší ekonomicky nepříznivé dopady na majetek a posiluje tendence dlužníka, aby nevyužíval svoje šance v beznadějných případech sporu. A za páté, protahování soudních řízení podkopává důvěru v soudy. Nakonec to přináší i další nebezpečí. Vzhledem k dlouhé době trvání procesů si

¹⁷³ Zivilprozessordnung. [online]. Dostupné z <<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/zpo/gesamt.pdf>>

strany více a více vybíraly možnost řešení sporu formou arbitráže nebo formou zkráceného řízení.¹⁷⁴

V německém civilním procesu bylo tedy hlavní výhodou zavedení koncentrace soudních řízení to, že soudům a stranám byl ušetřen pracovní čas i náklady v případě, že přednes, projednání, získání a uznání důkazů proběhne při jednom jednání. Do popředí pro zavedení koncentrace se tedy dostaly jak aspekty ekonomie procesu, tak i aspekty obsahové kvality garance právní ochrany.¹⁷⁵ Novela byla v pozdější době hodnocena jako přínosná pro německý civilní proces, ačkoliv její konečné změny, které zamýšlela provést, nakonec nebyly tak radikální.¹⁷⁶

Co se týče přípravy jednání, tak podle § 272 odst. 2 ZPO předseda buď určí termín k ústnímu předprojednání žaloby, nebo může provést písemné přípravné řízení. Podle P. Chmelíčka, který se účastnil přednášky v Německu na toto téma, jsou tyto dvě možnosti přípravy jednání brány alternativně a soudce by měl volit buď přípravu ústní, nebo písemnou vždy s ohledem na konkrétní případ.¹⁷⁷ Následně podle § 275 ZPO pro ústní předprojednání žaloby předseda určí žalovanému termín (lhůtu), aby vyjádřil své stanovisko k žalobě, a tomu odpovídající lhůtu pro žalobce na obranu proti stanovisku žalovaného. Pokud obě strany uvedou svá stanoviska po uplynutí lhůt daných předsedou, tak k nim soud nepřihlédne. Pokud předseda přistoupí k písemnému přípravnému jednání, tak dle § 276 ZPO žalovaného vyzve, aby se vyjádřil k žalobě v tom smyslu, zda se proti ní chce bránit. K tomuto vyjádření předseda poskytne žalovanému lhůtu v délce dvou týdnů. V případě, že se žalovaný v dané lhůtě nevysloví a žalobce tak navrhne, soud rozhodne rozsudkem pro zmeškání podle § 331 odst. 3 ZPO. Rozsudek pro zmeškání (tzv. *Versäumnisurteil*) soud vydá v případě, že žalovaný nevyjádří včas své stanovisko o tom, že se proti žalobě chce bránit (§ 331 odst. 3 ZPO) nebo pokud se nedostaví k ústnímu předprojednání žaloby (§ 331 odst. 1 ZPO). ZPO je v některých aspektech blízký českému o. s. ř. Lze pozorovat, že těmito ustanoveními se nechal náš zákonodárce určitým způsobem inspirovat při zavedení přípravného jednání dle

¹⁷⁴ JUNG HOO OH.: *Der Prozessstoff der zweiten Instanz im Zivilprozess in der deutschen Gesetzgebungsgeschichte seit 1877*. Berlin Tenea 2004, s. 156-158

¹⁷⁵ LEIPOLD, D.: *Wege zur Konzentration von Zivilprozessen*. Berlin; New York: de Gruyter, 1999, s. 6

¹⁷⁶ MACUR, J.: *Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty podle novely občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb. Bulletin advokacie, 2001, č. 1, s. 12*

¹⁷⁷ CHMELÍČEK, P.: *K aktuálním otázkám současného vývoje civilního soudního řízení. Právní rozhledy, 2005, č. 10, s. 364*

§ 114c o. s. ř. do našeho civilního procesu.¹⁷⁸ Rozdíl můžeme vidět v následcích nevyjádření se v dané lhůtě; v Německu je následkem rozsudek pro zmeškání, u nás je to rozsudek pro uznání, který má na účastníky řízení mnohem větší dopad.

Koncentrace řízení v samotném, ústním jednání je upravena v § 282 ZPO. Jak dokládá ustanovení § 282 odst. 1 ZPO, každá strana řízení má v ústním jednání předložit včas prostředky útoku a obrany, zejména tvrzení, popírání, námitky, důkazy a důkazy obrany tak, jak to odpovídá pečlivému vedení řízení bez zbytečných průtahů. V odst. 2 výše uvedeného ustanovení je také uvedeno, že návrhy, jakož i prostředky útoku a obrany, má odpůrce oznámit před ústním jednáním tak brzy, že druhý odpůrce je stále schopen shromáždit potřebné informace. Jestliže strany soudního sporu tyto své povinnosti nedodrží, tak soud dle § 296 odst. 2 ZPO bude postupovat tak, že prostředky útoku a obrany, které v rozporu s § 282 odst. 1 ZPO nejsou předloženy zavčas nebo v rozporu s § 282 odst. 2 ZPO nebudou zavčas sděleny, mohou být později zamítnuty, když by jejich připuštění po volném přesvědčení soudu protahovalo vyřízení sporu a zpoždění spočívá v důsledku hrubé nedbalosti procesní strany.

Stejně tak německý civilní soudní řád postupuje, pokud nejsou dodrženy lhůty dané zákonem k uplatnění procesních prostředků útoku a obrany. Dle § 296 odst. 1 ZPO, prostředky útoku a obrany, které byly vzneseny po vypršení platnosti zákonných lhůt (jde o lhůty podle § 273 odst. 2 číslo 1, § 275 odst. 1 věta 1, odst. 3, 4, § 276 odst. 1 věta 2, odst. 3, § 277) jsou připuštěny pouze tehdy, když by jejich připuštění po volném, svobodném přesvědčení soudu neprotahovalo vyřízení sporu nebo když strany zpoždění dostatečně omluví. Lhůty se mohou týkat vyjádření žalovaného k žalobě, zaujetí postoje žalobce k vyjádření se žalovaného, doplnění skutkových tvrzení, podání důkazů a cílem jejich dodržení účastníky řízení je, aby soud mohl vydat na hlavním jednání definitivní rozhodnutí ve věci.¹⁷⁹ V návaznosti na to dle § 296 odst. 3 ZPO pozdní stížnosti, které se týkají přípustnosti žaloby a kterých se může žalovaný zprostit, jsou přípustné pouze tehdy, když žalovaný zpoždění omluví dostatečným důvodem.

„K opožděným procesním úkonům soud nepřihlédne, avšak s důležitou výjimkou:

¹⁷⁸ HORÁK, P., HROMADA, M.: Výzva k vyjádření podle § 114b OSŘ v soudní praxi a několik poznámek k připravované novelizaci občanského soudního řádu. Právní rozhledy, 2005, č. 3, s. 92

¹⁷⁹ MACUR, J.: K problematice urychlování civilního soudního řízení. Právní rozhledy., 2002, č. 3, s. 126

*soud nesmí nepřihlédnout k opožděným úkonům a musí je respektovat, jestliže opoždění nemá za následek prodloužení sporu. Soudní praxe připouští uplatnění důsledků prekluze pouze v případě, že opožděný úkon skutečně způsobí průtahy. Tak je tomu tehdy, jestliže by spor za předpokladu připuštění opožděného procesního úkonu trval déle než v případě, kdyby provedení úkonu nebylo povoleno. Opoždění přednesů a návrhů nemá pro stranu nepříznivé důsledky, jestliže by průtahy řízení nastaly i v případě včasného vykonání těchto přednesů a návrhů. Podle německé procesní teorie i soudní praxe prekluzivní lhůty nejsou prostředkem trestání strany, ale mají pouze umožnit koncentraci a urychlení řízení.*¹⁸⁰

Na závěr bych si dovolila malé zhodnocení. Oba občanské soudní řády jsou si v úpravě koncentrace, která má zrychlit řízení a zabránit zbytečným průtahům, v mnoha ohledech podobné. Avšak podle mě je německý civilní soudní řád více promyšlený, dbá mnohem více na to, jaké negativní následky může zkoncentrování řízení mít pro účastníka a samozřejmě dává větší prostor pro samotnou úvahu soudců, pro uplatnění jejich odborných znalostí a zkušeností, kdy opožděné úkony účastníků připustí nebo nepřipustí, a proto by mohl být podnětem pro zákonodárce při příští novelizaci ustanovení vztahujících se ke koncentraci řízení.

¹⁸⁰ MACUR, J.: K problematice urychlování civilního soudního řízení. Právní rozhledy., 2002, č. 3, s. 126

6 ZÁVĚR

Ve své práci jsem se snažila udělat ucelený náhled na vývoj a úpravu zásady koncentrace řízení v českém civilním procesu a přitom stručně zhodnotit i úpravu v zahraničí, konkrétně v Německu.

Zásada koncentrace řízení se v našem civilním procesu po dlouhá léta nevyskytovala, což bylo zapříčiněno zejména politickou situací a jejími představiteli, kteří byli v různých obdobích naší země u moci. Se zavedením demokratického zřízení v České republice bylo potřeba tomu uzpůsobit i stav českého zákonodárství, neboť základní povinností státu je poskytnout svým občanům důslednou ochranu jejich práv a zajistit samozřejmě také dodržování jim uložených povinností. Co se týče civilního procesu, došlo k přijetí občanského soudního řádu, zákon č. 99/1963 Sb., který prošel za dobu své existence mnoha novelizacemi. Rozsáhlými novelizacemi tak zákonodárce reagoval a stále reaguje na změny a potřeby ve společnosti, na stále postupující vývoj civilního procesu.

Pro mou práci byly stěžejní novely dvě, které měly vliv na (znovu)zavedení a postupné zpřesnění koncentrační zásady. Jednalo se novelu provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., a o novelu, zákon č. 7/2009 Sb.

Tím, že byly navráceny koncentrační účinky do civilního řízení, došlo zároveň k tomu, že nyní mají účastníci větší zodpovědnost za průběh jednání, je potřeba, aby se na něj řádně připravili, pokud nechtějí být tou stranou, která nakonec spor prohraje. I když nyní mají účastníci svými procesními úkony, které v řízení učiní či neučiní velký vliv na průběh a zejména skončení řízení, tak i zavedení zásady koncentrace (neboli zásady legálního pořádku) ukládá na samotné soudce vyšší požadavky. Ty spočívají v tom, že soudci mají za úkol perfektně připravit jednání, vše účastníkům vysvětlit, poučit je o právech a povinnostech, která jim v řízení náleží. Pokud by totiž soudce přistupoval k řízení laxně, mohla by koncentrace mít za následek opačný efekt, prodloužení řízení, což je samozřejmě nežádoucí. Jedině na něm, i když došlo k posílení odpovědnosti účastníků, stále spočívá břímě toho, jak bude řízení probíhat a jak nakonec spor vyřeší.

Zákon č. 30/2000 Sb., zavedl koncentraci, kterou promítl v institutu tzv. kvalifikované výzvy, koncentraci zákonné, koncentraci soudcovské a koncentraci dle § 119a o. s. ř. ve spojení se zavedením režimu neúplné apelace v odvolacím řízení. Těmito instituty se lze tedy bránit proti nečinnosti účastníků řízení, aby věc mohla

být soudem projednána bez zbytečných průtahů. Zavedení, resp. navrácení zásady nebo také principu koncentrace řízení považuji za správný krok, který zákonodárce učinil, avšak u některých institutů také spatřuji nedostatky. U tzv. kvalifikované výzvy, pokud se účastník ve lhůtě dané zákonem nevyjádří ve věci, má se za to, že nárok, který žalobce ve svém návrhu uvedl, uznává a soud na základě toho vydá rozsudek pro uznání, který znamená pro nespolehlivého účastníka konečnou prohru ve sporu. Jak jsem již vyjádřila v samotné práci, dle mého názoru, v němž se ztotožňuji i s odborníky zajímající se o tuto problematiku, by zákonodárce měl spíše přistoupit nikoliv k vydání rozsudku pro uznání, ale rozsudku pro zmeškání. Ten by měl sice sankční povahu pro účastníka, který řízení svým nezodpovědným přístupem prodlužuje, ale neznamenal by pro něj neúspěch ve věci, který pro něj může mít v jeho životě špatné důsledky.

Myslím si, že ani definitivní zrušení soudcovské koncentrace zákonodárcem, zákonem č. 7/2009 Sb., bylo jeho unáhleným krokem. Ponechání pouze obligatorní koncentrace všech civilních řízení, která se uplatní buď skončením přípravného jednání ve věci, a pokud se nekonalo, tak skončením prvního jednání ve věci dle mého není dobré v tom směru, že soud nikdy nemůže dopředu stoprocentně vědět, jak bude předmět sporu náročný, co vše bude potřeba provést za důkazy. Jedinou možností, jak poté do zkoncentrovaného jednání vnést nová tvrzení a důkazy, je využít jednu z možností výjimek, kdy se koncentrace dle § 114c o. s. ř. a 118b o. s. ř. neuplatní, poté lze rozhodné skutečnosti tvrdit a důkazy navrhopat až do vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně dle § 119a o. s. ř. Prokázání některé z výjimek je ale složité a samozřejmě opět prodlužuje řízení. Proto by bylo na místě a podle mě i lepším řešením nadále ponechat koncentraci řízení, jejíž uplatnění by bylo na soudci. Ten pak na základě vyhodnocení složitosti věci může určit lhůtu potřebnou pro provedení úplného dokazování, na základě kterého lze věc spravedlivě rozhodnout s ohledem na zájmy obou sporných stran.

V případě, že využitím koncentrace dojde k vyhýbání se dokazování, tak podle mě neplní svůj účel. V řízení, jehož předmětem je vyřešení sporné věci mezi účastníky takového řízení, je potřeba, aby ji soud spravedlivě prošetřil, zjistil postoj obou účastníků k projednávané věci a poté ji rozhodl, ne aby využitím koncentračních prvků došlo k rozhodnutí věci tak, jak leží a běží, jen proto, aby soudce dostal účelu koncentrace řízení tím, že rozhodne tak, aby řízení bylo rychle

ukončeno a nevznikaly průtahy. Takový postup by mohl být až na hranici s právem na spravedlivý proces.

Naopak velkým přínosem shledávám přechod odvolacího řízení ze systému úplné apelace na systém apelace neúplné. Je dobře, že účastníkům řízení, s účinností od 1. 1. 2001, není dána možnost uvádět rozhodné skutečnosti a navrhopat nové důkazy až v odvolacím řízení. Účastník si tak nechával důležité důkazy až do odvolacího řízení, které bylo možné a příhodnější uvést již v řízení u soudu prvního stupně. Při uplatnění systému úplné apelace bylo řízení před soudem prvního stupně v mnoha případech neúčelné, pokud tam účastníci neprovedli podstatné důkazy, ačkoliv je měli už v době tohoto řízení k dispozici. Myslím si, že zavedením neúplné apelace došlo i k odlehčení práce soudcům odvolacího řízení.

Zásada koncentrace řízení má velký vliv na úspěch či neúspěch ve sporu, proto by bylo namístě, aby se zákonodárci nechali na příště více inspirovat německou právní úpravou této problematiky, jak jsem uvedla už v samostatné kapitole, kde jsem se koncentraci v německém civilním procesu snažila stručně nastínit. Naši zákonodárci by neměli vyžadovat tak striktní dodržování toho, kdy účastníci mohou či už nemohou uvádět další skutečnosti a navrhopat další důkazy, ale měl by více věřit soudcům a nechat na jejich uvážení, kdy bude vhodné a kdy méně použít prvky koncentrace tak, aby to bylo spravedlivé pro obě strany a žalobce ani žalovaný neutrpěli zbytečnou újmu na svých právech.

RESUMÉ

Diploma thesis of the Concentration procedure in civil proceedings in this country and Europe deals with the historical development of the principle of concentration control, application of this principle in the civil process and trying to outline its application as well as in foreign countries the civil process, specifically in Germany.

The principle of concentration applied in adversarial proceedings. Concentration means that the interested parties may indicate the facts and to propose evidence only until the expiry of a certain period of time. After the expiry of the may do so, if this is provided for by law. The objective of this principle is that the matter has been dealt with quickly and without undue delay.

At work I describe the constitutional foundations of the concentration of proceedings, other principles, which are the principle of concentration of closely related, its development in our country. This is followed by an analysis of two very significant amendments of the Act No. 99/1963 Coll., the Code of civil procedure. This is about the law No. 30/2000 Coll., which introduced into the czech civil process still unconcentrated new and important concentration elements. The second is the law No. 7/2009 Coll., which introduced elements of the concentration to the already existing institutes of civil process, or current concentration tightened. Finally, I focus on the concentration in the german civil process, which does not show many differences. In some cases, but it is the German better elaborated and gives more options to the judges.

The introduction of the concentration to the civil process was the right step. But it still has some shortcomings, which might be the subject of negotiations, lawmakers.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. České prameny a literatura

Právní předpisy a další dokumenty

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, v platném znění.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění platném do 31. 12. 2013.

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), v platném znění.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v platném znění.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, uveřejněná ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992 Sb.

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 30/2000 Sb. Tisk č. 257/0.

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 7/2009 Sb. Tisk č. 478/0.

Knižní díla

BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M. Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-338-8

DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, 1.vydání. ISBN 978-80-7400-107-9

DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201-376. Komentář. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, 1.vydání. ISBN 978-80-7400-107-9

- FIALA, J. Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu, Praha: Universita Karlova, 1974. ISBN neuvedeno. (monografie)
- HAMUL'ÁKOVÁ, K. Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-87212-51-6
- JIRSA, J. Novinky v civilním řízení soudním (kritická studie). 2005. ISBN 80-86199-86 X
- KINDL, M.; ŠÍMA, A.; DAVID, O. Občanské právo procesní, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. ISBN 80-86898-47-4
- KOVAŘÍK, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-7400-402-5
- MALÝ, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2005. ISBN 80-7201-433-1
- STAVINHOVÁ, J.; HLAVSA, P. Civilní proces a organizace soudnictví, Doplněk Brno, 2003. ISBN 80-7239-155-0
- SVOBODA, K. Přehled judikatury. Poučovací povinnost soudu a koncentrace řízení. Praha: ASPI, a. s., 2009. ISBN 978-80-7357-453-6
- SVOBODA, K. Dokazování. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-414-7
- SVOBODA, K. Nové instituty českého civilního procesu. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN 978-80-7357-722-3
- VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-127-4
- WINTEROVÁ, A. Civilní právo procesní, Praha: Linde Praha, a.s., 2011, 6.vydání. ISBN 978-80-7201-842-0
- WINTEROVÁ A. a kolektiv. Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 2. aktualizované vydání podle stavu k 1. 8. 2005. Praha: nakladatelství Linde, a. s., 2005. ISBN 80-7201-551-6

Časopisecká díla

BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*, 2009, č. 17.

DAVID, L. Co má (též) vliv na dobu trvání civilních sporů. *Právní rozhledy*, 2002, č. 9.

DERKA, L. Poznámka k neúplné apelaci podle občanského soudního řádu pod 1. 1. 2001. *Právní rozhledy*, 2002, č. 7.

DERKA, L. Hranice neúplné apelace. *Právní rozhledy*, 2003, č. 6.

DERKA, L. Poznámka k § 114b OSŘ. *Soudní rozhledy*, 2004, č. 10.

HORÁK, P., HROMADA, M. Poučovací povinnost soudu I. stupně v nalézacím řízení sporném. *Právní rozhledy*, 2003, č. 10.

HORÁK, P., HROMADA, M. Výzva k vyjádření podle § 114b OSŘ v soudní praxi a několik poznámek k připravované novelizaci občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*, 2005, č. 3.

CHMELÍČEK, P.: K aktuálním otázkám současného vývoje civilního soudního řízení. *Právní rozhledy*, 2005, č. 10.

JIRSA, J. Souhrnná novela občanského soudního řádu-příležitost ke změně. *Právní rozhledy*, 2009, č. 6.

JIRSA, J. Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami. *Právní rozhledy*, 2011, č. 5.

KOVAŘÍK, Z. Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 10.

KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMUL'ÁKOVÁ, K. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*, 2010, č. 12.

KOZEL, R. Právo na projednání věci soudem v přiměřené lhůtě. *Právní rozhledy*, 1998, č. 3.

MACKOVÁ, A. Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 8.

MACUR, J. Civilní proces a právo na soudní ochranu. *Právní rozhledy*, 1996, č. 2.

MACUR, J. K problematice urychlování civilního soudního řízení. *Právní rozhledy*, 2002, č. 3.

NYKODÝM, J. Novela občanského soudního řádu (prvá část). *Bulletin advokacie*, 2000, č. 8.

PŘIDAL, O. Pojem právo na spravedlivý proces v civilním řízení. *Právní rozhledy*, 2010, č. 20.

SVOBODA, K. Chceme legální nebo arbitrární pořádek? *Soudní rozhledy*, 2010, č. 10.

WINTEROVÁ, A. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 4.

Judikatura

Nález ÚS ČR ze dne 14. srpna 2007, sp. zn. IV. ÚS 687/06.

Nález ÚS ČR ze dne 5. listopadu 1996, sp. zn. I. ÚS 5/96.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. ledna 2003 ve věci stížnosti č. 41486/98.

Nález ÚS ČR ze dne 4. června 2003, sp. zn. II. ÚS 71/99.

Nález ÚS ČR ze dne 12. května 1999, sp. zn. II. ÚS 445/99.

Usnesení ÚS ČR ze dne 5. listopadu 2007, sp. zn. IV. ÚS 13/07.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. června 2002 ve věci stížnosti č. 32106/96.

Usnesení NS ČR ze dne 12. srpna 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004.

Usnesení NS ČR ze dne 23. ledna 2008, sp. zn. 32 Odo 416/2006.

Rozsudek NS ČR ze dne 26. ledna 2005, sp. zn. 32 Odo 382/2004.

Usnesení NS ČR ze dne 30. listopadu 2005, sp. zn. 30 Cdo 2602/2004.

Rozsudek NS ČR ze dne 4. září 2003, sp. zn. 22 Cdo 2166/2002.

Rozsudek NS ČR ze dne 11. května 2005, sp. zn. 21 Cdo 2433/2004.

Rozsudek NS ČR ze dne 3. ledna 2008, sp. zn. 21 Cdo 221/2007.

Usnesení ÚS ČR ze dne 16. listopadu 2006, sp. zn. III. ÚS 97/2006.

Rozsudek NS ČR ze dne 19. března 2003, sp. zn. 29 Odo 609/2002.

Rozsudek NS ČR ze dne 27. března 2008, sp. zn. 29 Odo 1538/2006.

Usnesení NS ČR ze dne 17. června 2008, sp. zn. 26 Cdo 1335/2008.

Rozsudek NS ČR ze dne 31. května 2006, sp. zn. 29 Odo 1059/2005.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. prosince 1994, sp. zn. 5 Cmo 125/94.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. září 2003, sp. zn. 5 Cmo 353/2003.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. listopadu 1997, sp. zn. 5 Cmo 593/96.

Rozsudek NS ČR ze dne 16. července 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003.

Nález ÚS ČR ze dne 7. února 2006, sp. zn. IV. ÚS 125/05.

Rozsudek NS ČR ze dne 26. září 2002, sp. zn. 20 Cdo 1170/2001.

Rozsudek NS ČR ze dne 30. května 2005, sp. zn. 29 Odo 382/2005.

Usnesení NS ČR ze dne 9. října 2008, sp. zn. 25 Cdo 2940/2008.

Usnesení NS ČR ze dne 31. května 2005, sp. zn. 33 Odo 503/2004.

Internetové zdroje

právní informační systém CODEXIS ACADEMIA

<http://www.beck-online.cz>

<http://www.ferovajustice.cz>

<http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>

<http://www.nsoud.cz>

<http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw>

2. Zahraniční prameny a literatura

Právní předpisy

Zivilprozessordnung der Bundesrepublik Deutschland (BGRI. i. s. 3202; ber. 2006 i s. 431; BER 2007 I S. 1781).

Knižní díla

LEIPOLD, D. Wege zur Konzentration von Zivilprozessen. Anregungen aus dem Europäischen Zivilprozessrecht. Berlin; New York: de Gruyter, 1999. ISBN 3-11-016563-5

JUNG HOO OH. Der Prozessstoff der zweiten Instanz im Zivilprozess in der deutschen Gesetzgebungsgeschichte seit 1877. Berlin Tenea 2004. ISBN 3-86504-022-5

Internetové zdroje

www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/zpo/gesamt.pdf